

Uit

NORGES
ARKTISKE
UNIVERSITET

Fakultet for Humaniora, samfunnsvitenskap og lærerutdanning.

Institutt for arkeologi og sosialantropologi

«Å være med på noe»

En studie av motivasjon og fellesskap i Buktafestivalen

—

Hilde Alexandersen

Masteroppgave i sosialantropologi Mai 2015

Forord

Fra jeg begynte på masterstudiet i sosialantropologi til jeg nå har en ferdig avhandling har det skjedd mye. Da jeg begynte var jeg usikker på hva jeg ville og hvordan jeg skulle gå frem. Det er jeg på ingen måte nå. Arbeidet med denne oppgaven har vært en krevende prosess, men også lærerik, spennende og utfordrende.

Jeg må takke min veileder Bror Olsen for hjelpen jeg har fått i arbeidet med analyse- og skriveprosess. Døren hans har (nesten) alltid vært åpen og helligdager har ikke vært noen hindring for grundig veiledning. Jeg må også takke min første veileder Kari Storaas for at hun, etter mye om og men fra min side hjalp meg med å skape det prosjektet jeg ønsket.

Takk til folkene i Buktafestivalen, og spesielt Lasse Lauritz Pettersen som har gitt meg lov til å gå løs på de med min antropologiske verktøykasse. Jeg er evig takknemlig for tilliten de har vist meg. Forhåpentligvis er de ikke avskrekket av resultatet.

Takk til mine medstudenter for gode diskusjoner, innspill og støtte underveis i hele masterprogrammet. Det hadde ikke vært det samme uten dere.

Til sist må jeg takke venner og familie. Mamma og pappa som har trodd på meg hele veien. Kristine for sjokoladen og Anna for urokkelig tro på meg. Bård fortjener er spesiell takk, for gjennomlesning og støttende innspill gjennom hele skriveprosessen.

Tromsø 15. mai 2015

Hilde Alexandersen

SAMMENDRAG

Denne avhandlingen er et resultat av mitt masterprosjekt i sosialantropologi som ble påbegynt våren 2014. Prosjektet tar for seg Buktafestivalen, en musikkfestival i Tromsø som jeg selv var aktiv i, i løpet av feltarbeidet. Hensikten med prosjektet var å se på hvordan organisasjonen til Buktafestivalen fungerte internt, og hvordan folk i organisasjonen forholdt seg til de økonomiske vilkår i norsk og internasjonal festivalbransje. Det viste seg imidlertid vanskelig å se på hvordan en festival med solid økonomi forholdt seg til trange tider. Fokuset ble flyttet helt over til hvordan organisasjonen fungerte og hvordan folk i organisasjonen forholdt seg til hverandre.

Avhandlingen tar utgangspunkt i to ”brudd” som fant sted i løpet av feltarbeidet. I dette begrepet legger jeg at noe uventet og uvanlig skjedde i sosial integrasjon. ”Bruddene” handlet om negative og avvisende reaksjoner til spørsmål om honorar og betaling. ”Bruddene” viste at det var vanskelig å snakke om, og begrepsfeste individuell motivasjon knyttet til fellesskapsprosjekter.

Gjennom begrepet om økonomiske sfærer redegjør jeg for hvordan ulike aktiviteter i Buktafestivalen er drevet av ulike motiver og av ulike behov. Ulike deler av organisasjonen forholder seg til forskjellige aspekter ved festivaldriften. Jeg viser at det foregår ikke-monetære transaksjoner som anses som viktigere og mer verdifulle enn rent økonomiske transaksjoner. Å arrangere festival handler på mange måter om å skape fellesskap og fellesskapsopplevelser. I organisasjonen til Buktafestivalen skapes fellesskapsfølelse gjennom å reise på turer sammen og under selve gjennomføringen av festivalen. Det gir mening å snakke om *communitas* i forbindelse med disse arrangementene da strukturen i organisasjonen utjevnes og det skapes sterke følelser knyttet til fellesskap og samhold i en egalitær kontekst.

Opprettholdelsen av festivalen blir et mål i seg selv, men å snakke om hvorfor det er sånn er vanskelig. Det nærmeste man kommer er å henvise til at det er snakk om mektige følelser og *kjærlighet* til Buktafestivalen.

INNHALDSFORTEGNELSE

1	Innledning	1
1.1	Organisering og økonomi	1
1.1.1	Musikkøkonomi og endrede rammevilkår	2
1.2	Normalitet og brudd	3
1.2.1	For dårlig betalt?	3
1.2.2	Hva får de andre betalt?	5
1.2.3	Et paradoks.....	6
1.3	Avhandlingens struktur	7
2	Metode	9
2.1	Problemstilling	9
2.2	Feltarbeidet som antropologisk metode	10
2.3	Informanter	11
2.4	Kontekstualisering av felten	12
2.4.1	Buktakontoret.....	13
2.4.2	Stabstur.....	13
2.4.3	Telegrafbukta	14
2.5	Posisjonering	14
2.6	Deltagende observasjon	15
2.7	Intervjuer	15
2.8	Etiske betraktninger	16
3	Bukta – Tromsø Open Air Festival	19
3.1	Historie 2004 – 2014	19
3.1.1	Festivalområdet og artister	19
3.1.2	Økonomi og publikumsoppslutning.....	20
3.1.3	Organisatorisk vekst.....	21
3.2	Organisering	22
3.2.1	Formålet	22
3.2.2	Generalforsamling.....	23
3.2.3	Styret	23
3.2.4	Administrasjonen	23
3.2.5	Gruppeledere.....	24
3.2.6	Staben.....	24
3.2.7	Assistentstab.....	25
3.2.8	Frivillige.....	26
3.2.9	Ansvarsfunksjoner og tillitsverv	26
3.3	Oppsummering	26
4	Organiseringen av Buktafestivalen	27
4.1	Struktur	27
4.1.1	Profesjonalitet og frivillighet	28
4.2	Frivillig engasjement	29
4.2.1	Ikke musikken	29
4.2.2	Det sosiale	30
4.2.3	Læring	31
4.2.4	Profesjonalisering.....	31
4.3	Oppsummering	32
5	Økonomiske sfærer i Telegrafbukta	33

5.1	Økonomi og frivillighet.....	33
5.2	Sfære som analytisk begrep	33
5.3	Finnes unisentrisk økonomier?	35
5.4	Sfærer i Buktafestivalen	38
5.5	Sirkulasjonsformer på Buktafestivalen	38
5.6	Ytelser og gjenytelser.....	40
5.6.1	Gruppelederhonorar	41
5.7	Administrasjonens mediering	42
5.8	Kapittelkonklusjon.....	43
6	Festival og fellesskap.....	45
6.1	Communitas og consociation.....	45
6.2	Fellesskap gjennom narrativ.....	47
6.3	Communitas i Telegrafbukta	50
6.4	Kapittelkonklusjon.....	53
7	Motivasjon og fellesskap.....	55
7.1	Individ og fellesskap.....	55
7.2	Motiver for deltagelse og engasjement.....	57
7.2.1	Erfaring som individuelt utbytte	57
7.2.2	Motivasjon: Å få eller å gi?.....	58
7.3	Teori om verdi.....	59
7.3.1	Verdi i sosiologisk forstand	60
7.3.2	Honorar og økonomisk verdi	60
7.3.3	Verdi som forskjell.....	60
7.4	Verdi som motiv?	61
7.5	Kapittelkonklusjon.....	64
8	Oppsummering og konklusjon.....	65
8.1	Oppsummering.....	65
8.2	Konklusjon.....	67
	Kildehenvisninger.....	71

1 INNLEDNING

Hvordan forstår man individuell motivasjon? Emiske forklaringer kan være vanskelig å oversette og etiske forklaringsmodeller kan vise seg utilstrekkelige når en forsøker å redegjøre for folks handlinger og intensjoner. I antropologien har man hatt en tendens til å henfalle til mikroøkonomien og forståelsen av mennesket som et maksimerende individ. Forklaringen blir ikke bare brukt med hensyn til penger eller eiendom, også andre verdier kan sies å maksimeres. For eksempel, prestisje, makt eller kunnskap. I tråd med Bloch og Parry (1989a) ser jeg at penger kan forstås ulikt og ikke alltid er et mål i seg selv. Det er ikke alltid tilfellet at mennesker forsøker å maksimere økonomisk utbytte, prestisje, makt eller kunnskap. Dog man i noen tilfeller kan få det som en bi-effekt. Penger og betaling kan i noen sammenhenger bli oppfattet som en slags *matter out of place* (Douglas 1997). Noe som ikke hører hjemme og som kan virke ødeleggende for andre typer motivasjon og verdier. Mitt masterprosjekt er basert på feltarbeid foretatt i organisasjonen til Buktafestivalen, en musikkfestival i Tromsø. I løpet av feltarbeidet møtte jeg på overraskende og moraliserende reaksjoner til spørsmål om penger og betaling. Denne avhandlingen er et forsøk på å redegjøre for disse reaksjonene. I arbeidet med det fant jeg ut at det var vanskelig å snakke om og forstå og konseptualisere fellesskapsopplevelser. Og å forstå på hvilken måte fellesskapsopplevelser motiverer til innsats.

1.1 Organisering og økonomi

Utgangspunktet for prosjektet var noe annerledes enn avhandlingen det har resultert i. Formålet med prosjektet var todelt. Jeg ønsket for det første å se på hvordan *organisasjonen* til Buktafestivalen fungerte. Det vil si hvordan de som engasjerte seg i staben til Buktafestivalen, de som var valgt inn i styret og de som var ansatt i administrasjonen forholdt seg til hverandre og til festivalen. Basert på mine egne erfaringer som medlem av staben og dermed *deltager* i organisasjonen vurderte jeg den som særegen på en måte som var verdt å se nærmere på. Blant annet gjennom at festivalen er organisert som stiftelse, med staben, styret og administrasjonen som generalforsamling "eiere" av stiftelsen. For det andre ønsket jeg å se på hvordan organisasjonen forholdt seg til de økonomiske utfordringene knyttet til å være festivalarrangør. Denne interessen var basert på at blant andre Døgnvillfestivalen i Tromsø gikk konkurs året før og en debatt som hadde pågått i organisasjonen omkring hvilken linje Buktafestivalen skulle ligge på med tanke på booking. Økonomi satt en ramme for denne debatten, da det var snakk om hva man kunne få til med et begrenset budsjett. Hovedtrekkene i debatten

gikk ut på om man skulle booke én større artist og flere små/lokale artister i tillegg, eller om man skulle booke flere mellomstore artister, såkalte *midlinere*. Debatten omkring booking var derimot fraværende da jeg gjorde mitt feltarbeid og det var ingen diskusjon eller kommentarer på at man hadde i valgt å gå i retning av å booke flere midlinere. Organiseringen av Buktafestivalen kommer jeg tilbake i de neste kapitlene, men musikkøkonomien og hvordan den påvirker driften av Buktafestivalen går jeg inn på her.

1.1.1 Musikkøkonomi og endrede rammevilkår

Inntektsmodellen for artister har endret seg som et resultat av to digitale omveltninger. Den første kom med internett og ulovlig fildeling som førte til at opphavsrettslig innhold kunne deles og lastes ned gratis. Den andre omveltningen kom med såkalte *strømmetjenester*. Hvorfor brukere abonnerer på en tjeneste som gir tilnærmet ubegrenset tilgang til musikk. *Digitaliseringen* av musikkonsum har ført til en endring i artisters inntektsmodell. Som en følge av sviktende inntekter fra platesalg har inntekter fra spillejobber blitt viktigere for artister. Med konsertvirksomhet som hovedinntektskilde har kravet til inntjening per konsert økt og må artister kreve høyere honorarer. For festivalbransjen betyr det at kostnadene knyttet til konsertvirksomhet blir høyere. Dette er en beskrivelse av det som er den generelle vridningen innen konsertøkonomien. Klare tall på hvordan dette faktisk påvirker norske artister og konsertarrangører finnes ikke og noe av det som finnes av tallmateriale tolkes i ulike retninger (Se blant annet Bjerkøe & Sørbo 2010 og Nordgård 2013).

Slik det fremgår over har det skjedd en endring i hvordan musikk konsumeres som igjen har gitt endrede vilkår for de som lever av å spille og selge musikk. Daniel Nordgård (2013) tar for seg noen av disse utfordringene i artikkelen *Norske festivaler og en musikkbransje i omveltning*. Nordgård viser at mens konsertinntektene til artister øker, øker ikke inntektene jevnt over. De største artistene, som for eksempel Rolling Stone og Bruce Springsteen, står for 75% av billettinntektene i Norge. I 2003 sto 5% av artistene for hele 84% av konsertinntektene (Krueger 2005, s.6). I 2014 la Kulturrådet frem rapporten *Musikk i tall 2012* levert av konsulentfirmaet Rambøll og i 2015 fulgte de opp med *Musikk i tall 2013*. Rapportene viser at omtrent halvparten av inntektene til musikkbransjen i Norge kommer fra konsertinntekter (Meyhoff mfl. 2014, s.21; Kavli mfl. 2015, s.7). Forfatterne understreker derimot at de i dette regnestykket har inkludert billettinntekter fra konsertvirksomhet av utenlandske artister. Ser man dette i sammenheng med regnestykket til Krueger (2005), kan det bety at norske artister ikke nødvendigvis ser så mye til inntektsøkningen.

I følge Musikk i tall 2012 stod norske festivaler for 21% av artisters inntektene fra konsertvirksomhet. I 2013 hadde dette tallet økt til 27% (Kavli mfl. 2015, s.20) En del av denne andelen kan forklares med at noen store festivaler i Norge, som Øyafestivalen og Hovefestivalen, har store booking-budsjetter (Meyhoff mfl. 2014, s.22). Likevel betyr det at festivaler utgjør en betydelig inntektskilde for artister. For festivalbransjen betyr det at artister koster mer og konkurransen om artistene spisser seg. For Buktafestivalen betyr det at tilgangen på artister blir mindre. Buktafestivalen booker både norske og utenlandske artister og er således påvirket av prisstigningen både i Norge og i utlandet.

1.2 Normalitet og brudd

Over har jeg snakket om økonomiske rammevilkår, som utgjør en side av å arrangere musikkfestival. På den andre siden har man det frivillige, som utgjør en stor del av, og er viktig for Buktafestivalen. Det er blant de frivillige i organisasjonen til Buktafestivalen jeg har foretatt mitt feltarbeid, og det er også det jeg har mine funn.

Durkheim skriver at studiet av det unormale og avvikende først og fremst gjør en bedre i stand til å forstå det normale (Durkheim 1984, s.291). I løpet av feltarbeidet mitt oppstod det to ”brudd”, eller spesielle og for meg overraskende hendelser, som for meg etter hvert ble til fokuset for denne avhandlingen. Et brudd kan karakteriseres som en uventet og uvanlig hendelse i sosial interaksjon. Det var ikke hendelsene i seg selv som skapte ”bruddene”, men de involvertes reaksjoner. ”Bruddene” dreide seg om det jeg opprinnelig var interessert i å se på, organisering og økonomi, men fra en noe annen innfallsvinkel. Begge hendelsene omhandlet økonomi knyttet til den frivillige delen av Buktafestivalen. Jeg redegjør for begge under.

1.2.1 For dårlig betalt?

Organisasjonen til Buktafestivalen virker fremstår som preget av positiv stemning og gode relasjoner internt. Gjennom feltarbeidet møtte jeg sjeldent på negative ytringer rettet mot festivalen eller mot folk i organisasjonen. Derfor bet jeg meg merke i uttalelsen under, som kom i forbindelse med et intervju med et stabsmedlem. Utsagnet kom som en del av svaret på spørsmål om hun mente at hun hadde nok ansvar i festivalen.

...Men angående det her med lønn så er det interessant egentlig. For jeg syns jo egentlig vi får litt for lite. Egentlig, i forhold til den tiden vi legger i det og det arbeidet vi gjør og alt det andre vi setter på vent.

...Altså det dekker kun primærkostnader som jeg har med å være med. Så for min egen del så syns jeg det er lite. I hvert fall i sammenligning med mange andre festivaler så er det veldig lite. Men Bukta som stiftelse, altså jeg har mye forståelse for hvorfor det er sånn, men jeg syns likevel at det er lite. Og det husker jeg at jeg skrev i evalueringsrapporten fra i fjor at jeg, nei 2000 spenn dekker reise og mobil.

– Stabsmedlem, Buktafestivalen

Vedkommende jeg snakket med her var tydelig misfornøyd med godtgjørelsen hun fikk for innsatsen sin. Det virket også som om hun var frustrert fordi hun hadde tatt opp noe hun mente var galt, men som ikke hadde blitt tatt til følge. Vedkommende var det eneste stabsmedlemmet jeg snakket med som uttrykte direkte misnøye på denne måten. Hun tok det opp på eget initiativ og har gjentatt det flere ganger til meg siden. Likevel virket det ikke som om hun så på det som et alternativ å slutte i Buktafestivalen av den grunn. Jeg påpekte at staben fikk flere goder, utover den økonomiske godtgjørelsen.

Jeg syns det er, at det absolutt veier opp for en del av det. Fordi at det skal i handle om den økonomiske kompensasjonen man får for å være med, det skal ikke handle om lønn. Jeg er veldig enig i det, at motivasjon skal ikke være lønn...

...som stabsturen til utlandet syns jeg er utrolig verdifull, men også den turen vi gjør før festivalen til Grøtffjord og det vi gjør lørdagskvelden etter avvikling og frivilligfest, julebord og sånne ting. Det er kjempeviktig, ikke bare fordi at vi skal bli en spleisa gjeng som ser hverandre og har det gøy sammen, men også fordi at man, jeg tror man får mer en følelse av å være med på noe.

– Stabsmedlem, Buktafestivalen

Over påpeker vedkommende at det var andre grunner til å være med i Buktafestivalen, og at økonomisk kompensasjon ikke *burde* være motivasjon for deltagelse. Turene og festene hun ramset opp er alle arrangementer som folk i organisasjonen til Buktafestivalen deltar på i løpet av året. Hun understreker at det er fellesskapet ved disse arrangementene og effekten av å oppleve fellesskap som er viktig. Videre påpeker hun at hun ikke alltid har anledning til å delta på disse arrangementene og at når man går glipp av mange er man ikke med i fellesskapet i like stor grad.

Ved en av arrangementene nevnt over, uttrykte stabsmedlemmet misnøye med honoraret sitt til et medlem av administrasjonen. Jeg fikk gjengitt at hun hadde uttalt at hun følte seg underbetalt, da jeg snakket med administrasjonsmedlemmet senere samme kveld. Administrasjonsmedlemmet virket frustrert over uttalelsen, men det var ikke et tema for resten av kvelden. Derimot ble uttalelsen et tema ved en senere anledning, da samme administrasjonsmedlem uttrykte tydelig misnøye med situasjonen: ”Og så sa hun at hun følte seg så underbetalt. Dette er jo den modellen staben ønsker, vi kan godt ta den opp til diskusjon hvis det er et ønske om det, men det er det jo ingen som tar til ordet for”. I den situasjonen var jeg usikker

på hvordan jeg skulle respondere. Jeg for så vidt var enig, men jeg hadde også diskutert temaet med stabsmedlemmet tidligere og visste at synspunktet var mer nyansert enn det ble fremstilt. Jeg forsvarte ikke stabsmedlemmet, men uttrykte at ”modellen” var den ordningen jeg foretrakk. Modellen vedkommende refererer til er ordningen med at i stedet for å utbetale store honorarer til staben, bruker man midler på fellesgoder som stabstur og julebord.

Jeg reagerte på at det ble tatt så ille opp at en i staben ønsket et høyere honorar. I følge den årlige evalueringen var de fleste fornøyde med honoraret/godene de mottok fra Buktafestivalen. Riktignok blir det påpekt at summen de får utbetalt ikke er stor, men at andre goder de mottar gjør at *gjenytelsen* står i samsvar til *ytelse*. En årsak til den sterke reaksjonen kan være at uttalelsen kom på et arrangement som blir ansett som et fellesgode. Det jeg synes var interessant og som hendelsen sier noe om er at tilsynelatende ikke var OK å uttrykke misnøye vedrørende honorar.

1.2.2 Hva får de andre betalt?

Hendelsen over var ikke den eneste i løpet av feltarbeidet hvor honorar ble tatt opp. Spørsmålet om honorar ble også tatt opp i en annen situasjon. Honoraret staben får er flatt, det vil si at alle får like mye. Gruppelederne til Buktafestivalen mottar derimot honorar basert på arbeidsmengde i forbindelse med gjennomføringen av Buktafestivalen. Gruppelederne vet at de honoreres ulikt, men det foregår sjeldent snakk om honorar, derfor er ikke alle til enhver tid opplyst om hva andre gruppeledere får. I forbindelse med et gruppeledermøte¹ spurte en av gruppelederne om det var lov til å spørre andre gruppeledere om honorarene deres, eller om det var hemmelig. Fra administrativt hold ble det påpekt at det ikke var hemmelig og at hvis man ønsket kunne man spørre om det. Gruppelederen spurte deretter direkte om hva de andre gruppelederne fikk i honorar. Spørsmålet ble etterfulgt av stillhet. Stillheten vedvarte til møtelederen bestemte at man skulle gå videre på sakslisten. Verken administrasjonen eller de andre gruppelederne svarte på spørsmålet som ble stilt. Jeg sa heller ikke noe da, men spurte senere vedkommende om hvorfor hun trodde det ble så stille da hun stilte spørsmål om gruppelederhonorarene.

Ja, det synes jeg var litt spesielt. Jeg ble litt sånn, da ble jeg egentlig litt sur på (...) Fordi jeg spurte om det bare på grunn av at jeg hadde snakket litt med folk om det. Jeg hadde blant an-

¹ Er gruppeledermøte er et forum hvor gruppelederne og deler av administrasjonen samles for å diskutere og planlegge gjennomføringen av Buktafestivalen.

*net spurt deg om det, og snakket litt med han (...) også om det, for han var også veldig misfornøyd og snakket om det.*²

– Gruppeleder, Buktafestivalen

Bakgrunnen for spørsmålet var altså at vedkommende hadde snakket med andre gruppeledere og funnet ut at de ikke fikk like mye i honorar. Hun var klar over størrelsen på noen honorarer, men ikke alle, og ønsket derfor å vite hvor mye de andre gruppelederne fikk utbetalt, og tok derfor dette opp i møtesammenheng.

Så jeg tenkte jo sånn, "har jeg lov til å spørre om det, hva folk får i honorar?", så sier de "ja", så sier jeg, "ja, hva folk får?" Så får jeg beskjed hos han (...) liksom, "ikke bry deg så mye om det". Og da blir jeg litt sånn, nå sitter du og motsier deg selv, du sa jeg kunne spørre liksom. Og det var ingen som sa noe heller.

"Og han (...) bare la et lokk på det og bare "nei, nå fortsetter vi videre". Jeg bare ja, ja, OK, kanskje jeg sa noe veldig dumt nå."

– Gruppeleder, Buktafestivalen.

Gruppelederen ble tydeligvis forvirret over kommunikasjonen fra administrasjonen, som mente at honorarene ikke var noen hemmelighet, men som samtidig ikke ønsket noen diskusjon om tema. Møtelederen, som var et medlem av administrasjonen oppfattet jeg som veldig usikker på hvordan han skulle håndtere situasjonen. Jeg tror ikke han forventet et spørsmål i plenum, da han påpekte at honorarene ikke var hemmelige. Spørsmålet ble uansett blankt avvist av samtlige møtedeltagere. Stillheten kunne fortolkes som en tildekking av urettferdige forhold når det gjelder honorering i organisasjonen til Buktafestivalen, men gjennom min kjennskap til organisasjonen vet jeg at det ikke er snakk om noen utnyttning, men snakk om "småpenger". Derfor ble de uventede reaksjonene på spørsmålet et vendepunkt i feltarbeid og et viktig utgangspunkt for min analyse.

1.2.3 Et paradoks

"Bruddene" var altså reaksjoner på spørsmål om honorar og betaling. Det fremstod for meg som et paradoks at en organisasjon som driver en musikkfestival i en gjennomkommersiell bransje ikke kunne snakke om økonomi da det kom til dens egen stab. Jeg opplevde at det var rom for uenighet og diskusjon i organisasjonen til Buktafestivalen, og ble derfor overrasket over at spørsmål om honorar og betaling skapte så sterke reaksjoner. Det var jo forståelig at utspill om at man *føler seg underbetalt* ikke ga konstruktiv respons. Få reagerer jo positivt på klaging. Likevel var det noe med reaksjonen, og at den ble tatt opp igjen senere, som kan tyde

² I dette sitatet fremstår det som om jeg hadde uttrykt misnøye med honoraret mitt, det stemmer ikke.

på en sterk indignasjon over antydningen om at staben til Buktafestivalen ikke får det de *fortjener*.

Reaksjonen på spørsmålet om honorarstørrelse var derimot vanskeligere å begripe. Spørsmålet ble avvist av samtlige møtedeltagere. Det var ingen som tok til ordet i et forum preget av fri diskusjon. Jeg har selv ved flere anledninger diskutert honorarstørrelse med andre gruppeledere og anså ikke temaet som tabu. Administrasjonen kunne ha svart at størrelse på honorar var et forhold mellom arbeidsgiver og arbeidstaker og at det var opp til hver enkelt gruppeleder om de ville si hvor mye de tjente. I stedet for denne tilnærmingen valgte administrasjonen å skyve spørsmålet til side og si "*ikke bry deg så mye om det*", og på den måten avvise spørsmålet.

Begge hendelsene jeg beskriver over står i sterk kontrast til den øvrige empirien min. Organisasjonen til Buktafestivalen er i hovedsak preget av fellesskap og egalitet. Jeg påstår ikke at det ikke finnes konflikt eller uenighet, for det gjør det i alle organisasjoner, men det er ikke det som preger hvordan folk i organisasjonen opptrer når de er samlet. Da handler det mer om at man skal ha det gøy sammen, uansett om man er i styret, administrasjonen eller staben.

1.3 Avhandlingens struktur

Innledningsvis har jeg redegjort for to "brudd" i feltarbeidet som konstituerer *funnene* denne avhandlingen er basert på. Redegjørelse for metodisk tilnærming og operasjonalisering kommer i neste kapittel. Videre redegjør jeg for Buktafestivalens historie og utvikling som festival og som organisasjon i kapittel 3. I kapittel 4 ser jeg nærmere på hva som foregår internt i organisasjonen utover det den formelle strukturen kan redegjøre for. Både kapittel 3 og 4 redegjør for empirien min og danner grunnlaget som analysen er basert på. Selve analysedelen av avhandlingen er inndelt i tre kapitler hvor hvert kapittel tar for seg ulike teoretiske perspektiver. I kapittel 5 redegjør jeg for begrepet om økonomiske sfærer og viser hvordan organiseringen av Buktafestivalen kan forstås i lys av det. I kapittel 6 går jeg nærmere inn på hva som foregår i én av de sfærene jeg har etablert i kapittel 5 og redegjør for hvordan ulike typer fellesskap manifesterer seg i organisasjonen til Buktafestivalen. I kapittel 7 redegjøre jeg for ulike former for motivasjon blant staben i Buktafestivalen og ser på det i sammenheng med Bloch og Parrys (1989a) teori om kort- og langsiktige transaksjoner og David Graebers (2001) teoretiske betraktninger omkring verdibegrepet. Siste kapittel er viet til oppsummering og konklusjon.

2 METODE

I dette kapitlet redegjør jeg for avhandlingens problemstilling, samt valg av metode og operasjonisering. Masterprosjektet mitt tar utgangspunkt i Buktafestivalen, en musikkfestival som arrangeres i juli i Tromsø hvert år. Utgangspunktet for prosjektet var å finne ut av hvordan organisasjonen til Buktafestivalen fungerte, og hvordan organisasjonen forholdt seg til utfordringer knyttet til å være festivalarrangør. Som jeg redegjør for i dette kapitlet, endret perspektivet på prosjektet og problemstillingen seg i løpet av feltarbeidet. Feltarbeidsperioden varte fra april 2014 til oktober 2014. I løpet av den perioden foretok jeg deltagende observasjon, flere intervjuer, samt innsamling av skriftlige kilder og relevant tallmateriale. Synkront med feltarbeidet var jeg også engasjert som økonomiansvarlig og gruppeleder i organisasjonen til Buktafestivalen.

2.1 Problemstilling

Et av delmålene for masterprosjektet mitt var å finne ut av hvordan Buktafestivalen forholdt seg til de krevende økonomiske vilkårene i festivalbransjen. Begrepsbruken bærer preg av en forutinntatthet om at musikkfestivaler har vanskelig for å klare seg økonomisk, noe som kun delvis er sant. En del av konteksten for den opprinnelige problemstillingen var at Døgnvillfestivalen, den til da største musikkfestivalen i Tromsø gikk konkurs i 2013. Som jeg redegjorde for i innledningen har det forekommet endringer i artisters inntektsmodell, som igjen påvirker Buktafestivalen. Det jeg ville finne ut av var hvordan de som jobbet med Buktafestivalen forholdt seg til denne virkeligheten. Det er kun delvis sant at musikkfestivaler er presset økonomisk. Buktafestivalen har opparbeidet seg en solid egenkapital og er ikke økonomisk avhengig av offentlige støtteordninger for kultur. Egenkapitalen gjør at Buktafestivalen også tåler å gå med budsjettunderskudd, uten at det umiddelbart betyr kroken på døren. Derfor ga det lite mening å svare på hvorfor Buktafestivalen *overlever*. Svaret står allerede skrevet på bankutskriften. I stedet valgte jeg å fokusere mer på det andre målet med prosjektet, hvordan organisasjonen til Buktafestivalen fungerte. Jeg ønsket å finne ut av hvordan de som jobbet med Buktafestivalen forholdt seg til hverandre og forholdt seg til festivalen som organisasjon og som arrangement. Gjennom å holde problemstillingen åpen så forsøkte jeg å unngå at min egen forutinntatthet påvirket prosjektet i for stor grad. Katrine Fangen (2004, s.33) kaller det for en *eksplorerende tilnærming* til problemstillingen. I innledningen redegjorde jeg for to

hendelser som er utgangspunktet for det videre fokuset i avhandlingen. Begge handlet om det jeg opprinnelig var interessert i, nemlig hvordan organisasjonen til Buktafestivalen forholdt seg til økonomi, men dreier seg i større grad om *interne økonomiske* forutsetninger fremfor de *eksterne*, som var utgangspunktet for mitt prosjekt. Hendelsene belyste at det virket vanskelig å snakke om penger og betaling i Buktafestivalen. Spørsmål om betaling ble møtt med enten negative reaksjoner eller stillhet. Videre virket det vanskelig å konseptualisere motivasjon for frivillig arbeid. Formålet i denne avhandlingen er å belyse hvorfor det er slik.

2.2 Feltarbeidet som antropologisk metode

Feltarbeid og deltagende observasjon har tradisjonelt sett vært hovedkilder til data i sosialantropologisk forskning (Spradley 1980, s.3). De fleste bøker som er skrevet om antropologisk feltarbeid og metode handler om hvordan man som antropolog går frem når man skal ut i felten (Spradley 1980; Nielsen 1996; Fangen 2004). Paul Rabinow (2007, s.11) presiserer at når man er i felten, er alt feltarbeid. Min erfaring med antropologisk metode er derimot at man som antropologstudent på vei ut for å gjøre feltarbeid ikke helt vet hva man skal gjøre før man er der. Man er heller ikke helt sikker på hva *felten* er, uansett hvor mye litteratur man har lest på forhånd. Jeg skal i dette avsnittet redegjøre for hva jeg gjorde da jeg *var ute* på feltarbeid i forbindelse med mitt masterprosjekt.

At man snakker om å *dra ut* på feltarbeid fordrer nærmest en a priori holdning om at antropologi er noe som foregår på et annet sted. Tradisjonelt sett har det også gjort det, men feltarbeid og antropologi *hjemme* har også blitt vanlig. Masterprosjektet mitt dreier seg om Buktafestivalen, en organisasjon jeg selv har vært aktiv i over flere år. Å si at jeg *dro hjem* passer bedre enn å si at jeg *dro ut*.

Feltstedet mitt ble kontekstualisert gjennom organisasjonsdeltagernes aktiviteter og bevegelser. Det vil si at fysiske steder ikke determinerte feltstedet, men snarere aktiviteter og samhandling mellom deltagerne i organisasjonen til Buktafestivalen. Dette går jeg nærmere inn på i avsnittet om kontekstualisering av felten. Hirsch og Gellner hevder at (2001, s.13) å studere en organisasjon ikke nødvendigvis er ulikt å studere sosial organisering og kan tilnærmes på samme måte.

Feltarbeid som metode er en betegnelse for metodisk tilnærming og fordrer et vidt spekter av ulike former for datainnsamling (Spradley 1980, s.3). I løpet av feltarbeidet har jeg foretatt deltagende observasjon, samt intervjuer med styret, administrasjon og staben til Buktafestivalen. Jeg har også samlet interne dokumenter, medieutsagn og noe tall-data. Inter-

vjuene ble foretatt delvis i forkant av, men i hovedsak i etterkant av gjennomføringen av Buktafestivalen. I intervjuene stilte jeg spørsmål om informantenes motivasjon og deres oppfatning og forståelse av Buktafestivalen både som organisasjon og som arrangement. Jeg benyttet også intervjuene som en anledning til å spørre de om hendelser som fant sted i løpet av feltarbeidsperioden. Gjennom skriftlige kilder, som styrets strategidokumenter, fikk jeg informasjon om utviklingen til Buktafestivalen samt hvilke fokusområder styret har hatt. Medieomtalen og utsagnene er interessante med tanke på hvordan de som jobber med og i Buktafestivalen presenterer seg selv til publikum og kan si noe om hvordan en ønsker å presentere seg selv og forvalte sin identitet (Goffman 2014). De kvantitative data bestod av tre frivilligundersøkelser gjort i 2012 for Buktafestivalen, Tromsø Internasjonale Filmfestival og Insomnia, samt besøks- og regnskapstall.

2.3 Informanter

Finn Sivert Nielsen (1996, s.13) definerer en informant som en person man møter i felten og får informasjon fra. De jeg har fått informasjon fra har alle vært engasjerte i organisasjonen til Buktafestivalen, enten i eller før 2014. Når jeg snakker om informantene mine henviser jeg til mennesker som har gitt informert samtykke til å dele informasjon med meg. Spradley (1980, s.22) skriver om viktigheten av å ivareta informanters interesser, særlig gjennom å kommunisere hensikten med feltarbeidet og hva man skal bruke informasjonen de gir til.

Under stabsturen i begynnelsen av feltarbeidet fremstilte jeg en kollektiv forespørsel til staben, styret og administrasjonen om å delta som informanter i prosjektet mitt. Jeg opplyste om formålet med prosjektet mitt og hvilken informasjon jeg ønsket av de. Samtidig ba jeg de om å signere en erklæring om informert samtykke hvor informasjonen jeg ga de også sto skrevet. Med noen få unntak ønsket de å delta i prosjektet.

Formell tillatelse hos informanter er derimot ikke det samme som tilgang til informasjon. At de samtykket på papiret betød ikke nødvendigvis at de ville dele sin kunnskap med meg. For meg var det en fordel at jeg allerede var en del av organisasjonen til Buktafestivalen og hadde vært det i flere år. Min tilstedeværelse var ikke påtrengende for noen, da det var naturlig at jeg deltok i sosiale situasjoner.

Spradley (1980, s.58) redegjør for ulike typer deltagelse i sosial samhandling. Som deltagende observatør kan man involvere seg i liten grad og delta gjennom passiv observasjon, men man kan også involvere seg i stor grad gjennom å delta aktivt i sosiale situasjoner. Man kan være *komplett deltager* gjennom å omgjøre en situasjon hvor man allerede er delta-

ger, til en situasjon hvor man blir deltagende observatør (Spradley 1980, s.61). På den andre siden advarer Spradley (1980, s.61) at for høy grad av deltagelse vanskeliggjør forskningsprosessen.

For prosjektet mitt var det både fordeler og ulemper forbundet med at jeg var en del av organisasjonen til Buktafestivalen fra før. Som jeg var inne på over, var det naturlig at jeg deltok i sosiale sammenhenger. Dog var det ikke nødvendigvis positivt for tilgangen til informasjon. For det første hadde jeg allerede et etablert sosialt nettverk i organisasjonen, noe som også gjaldt for de andre i organisasjonen. Det kunne med andre ord være helt naturlig for meg å delta i *noen* sosiale situasjoner, men det i andre sammenhenger var unaturlig både for meg og informantene. Jeg var på ingen måte en nøytral utenforstående som folk var litt nysgjerrige på. Derfor fikk jeg også mer informasjon fra noen enn fra andre.

At informantene har erklært skriftlig at de deltar i prosjektet er derimot ikke det samme som at de er klar over hva de har samtykket til. Manglende kunnskap og forståelse av antropologi og forskning generelt kan bidra til at de samtykker til noe de egentlig ikke vet hva går ut på. Flere av informantene mine har, eller holder på å ta høyere utdanning og dermed har en forståelse for forskning på bakgrunn av dette. Med dette mener jeg å si at jeg vurderte det slik da og vurderer det slik nå at det er forståelse mellom meg og informantene mine om hva de sa ja til.

2.4 Kontekstualisering av felten

Som jeg allerede har vært inne på ble feltstedet mitt kontekstualisert gjennom aktiviteten til folk i organisasjonen til Buktafestivalen. Det jeg har definert som *feltsituasjoner* er de tilfellene hvor medlemmer av organisasjonen til Buktafestivalen deltar enten i kraft av sine verv, eller sitt engasjement. Ofte skjedde det i ”offisiell” regi av organisasjonen til Buktafestivalen, men det gjaldt også i andre sammenhenger. For eksempel deltok jeg i mai 2014 på et festivalseminar i regi av Samdrift³ sammen med folk fra styret og staben til Buktafestivalen. Selv om Buktafestivalen ikke sto som hovedarrangør for seminaret, var det like fullt en feltsituasjon. Jeg var også med administrasjonen på NKAs arrangørseminar i Alta på senhøsten.

Graden av aktivitet tilknyttet Buktafestivalen varierte i løpet av året. I vintermånedene var det mindre aktivitet, mens det tok seg opp igjen om våren og intensiverte seg i forbindelse med gjennomføringen av Buktafestivalen. Det var også ulike deler av organisasjonen som var

³ Samdrift er et prosjekt for profesjonalisering av organisering av frivillige, eid av Buktafestivalen, Insomniafestivalen og Tromsø Internasjonale Filmfestival.

aktiv ulike deler av året. Mens administrasjonen, styret og til dels gruppelederne arbeidet hele året, var staben kun engasjert i noen måneder. Etter stabsturen i april var det økende grad av aktivitet frem til gjennomføringen av Buktafestivalen i juli. Under redegjør jeg nærmere for tre ulike steder og situasjoner som ble kontekstualisert gjennom feltarbeidet mitt.

2.4.1 Buktakontoret

Buktakontoret var arbeidsstedet til administrasjon, stedet hvor styret har møter og lager. Kontoret lå i utkanten av Tromsø sentrum. Festival sjef, bookingansvarlig, kommunikasjonssjef og produsent hadde kontor der. Festival sjefen og bookingansvarlig hadde egne kontorer, mens kommunikasjonssjefen og produsenten delte kontor. På sistnevnte kontor var det også to ekstra arbeidsplasser som kunne brukes ved behov. Det var også min arbeidsplass da jeg oppholdt meg der. Jeg benyttet kontoret som arbeidssted fra mai 2014 frem til gjennomføringen av Buktafestivalen i 2014. Hensikten med å være der var å få gjort arbeidsoppgavene mine knyttet til gjennomføringen av Buktafestivalen, men også å observere og delta i den daglige driften i administrasjonen. I begynnelsen var det kun de ansatte og jeg som var der, men fra slutten av mai og begynnelsen av juni ble kontoret hyppigere og hyppigere besøkt. Først og fremst av gruppeledere som hadde møte med produsent eller festival sjef, men etter hvert også av staben som kom innom enten i forbindelse med et møte eller for å hente *stabsjakken*⁴ sin. I uken før Buktafestivalen ble kontoret hyppig brukt av staben til festivalforberedelser. Det foregikk maling av skilt, laminering av kart, opptelling av festivalarmbånd, etc. Under selve gjennomføringen var det lite aktivitet på kontoret, da alle funksjoner er flyttet til Telegrafbukta. Etter at gjennomføringen av Buktafestivalen var ferdig var det tilnærmet ingen aktivitet på kontoret.

2.4.2 Stabstur

Stabturen er et årlig arrangement hvor staben, styret og administrasjonen til Buktafestivalen reiser til en by i utlandet. Turen har flere hensikter. For det første markerte den begynnelsen av stabens engasjement i forbindelse med årets festivalgjennomføring. For det andre hadde turen et faglig innhold, gjerne med eksterne foredragsholdere. For det tredje hadde turen en sosial hensikt, gjennom at staben fikk tilbragt tid sammen med hverandre, blir kjent med de som er nye i staben og bli bedre kjent med hverandre. Det sosiale aspektet ved stabturen var det som var viktigst for meg i forbindelse med feltarbeidet. Som jeg går nærmere inn på i analy-

⁴ Stabsjakken er en jakke som staben, styret, administrasjonen og assistentstabene får hvert år for bruk under Buktafestivalen.

sedelen var hendelsene på stabsturen et hyppig samtaletema i sosiale sammenhenger. Det var også den eneste arenaen hvor hele organisasjonen kom så tett på hverandre over så lang tid. For de som var ny i staben var det deres første møte med organisasjonen som helhet.

2.4.3 Telegrafbukta

Telegrafbukta er et populært rekreasjonsområde på den sørlige delen av Tromsøya. I juli, under Buktafestivalen ble området gjerdet inn og omgjort til festivalområde. Arbeidet med det startet på søndag ettermiddag uken før gjennomføringen av festivalen. Da samlet folk fra staben og administrasjonen seg for å begynne med *oppriiggen*. Oppriiggen varte helt til festivalen åpnet på torsdag ettermiddag. Under selve gjennomføringen av Buktafestivalen var hele organisasjonen lokalisert i Telegrafbukta. Telegrafbukta var delt i to under gjennomføringen av Buktafestivalen. På den ene siden hadde man publikumsområdet, med scenene og serveringspunkter for mat og drikke. På den andre siden var det jeg har kalt infrastrukturuområdet, som publikum ikke hadde tilgang til. I infrastrukturuområdet var blant annet frivilligområdet, hvor de frivillige, staben og resten av de som var på jobb for Buktafestivalen kunne spise og hvile. Der var også arbeidsstedene til administrasjonen og de ulike avdelingene. Eksempelvis kunne man på fremsiden av Bukta bar, i publikumsområdet, få servert øl. På baksiden av baren, i infrastrukturuområdet, var alle frivillige og de som sørget for at det til enhver tid var øl i tappe-tårnene. Jeg beveget meg i all hovedsak rundt omkring på infrastrukturuområdet og snakket med andre i staben, styret og administrasjonen.

2.5 Posisjonering

Gjennom masterprosjektet mitt har jeg gått inn i noe kjent med den hensikt å se på det som noe ukjent. Jeg har forvaltet to roller, som også forutsetter to ulike perspektiver. Rollen som økonomiansvarlig og gruppeleder i Buktafestivalen og rollen som antropologistudent og objektiv iakttaker. Mitt verv og rolle i Buktafestivalen ble et redskap for å skaffe adgang, kolleger ble informanter og arbeidsgiver ble både tema for og arena for undersøkelse. Jeg har gjort feltarbeid i egen kultur, noe som stiller krav til refleksjon over egen rolle og posisjonering i felten (Wadel 1991). Ulike roller fordrer ulike perspektiver og særlig forskerrollen fordrer et objektivt perspektiv på studiefeltet. Som en *native* har det vært umulig for meg å forholde meg objektivt til prosjektet. Jeg har tanker og meninger som påvirker hvordan jeg har oppfattet hendelser og utsagn og kan vanskelig legge disse fra meg i det jeg skal skrive om de. Produksjon av data er dermed basert på subjektive oppfatninger som potensielt kan hindre egentlig innsikt (Paulgaard 1997, s.72). Dette var jeg klar over allerede før jeg gikk i gang med

prosjektet og har derfor forsøkt å så stor grad som mulig å ha et reflektert forhold til mine egne forståelsesrammer. På den måten har jeg også vært min egen informant, da jeg også inngår i gruppen med mennesker jeg studerer (Wadel 1991, s.59). Som Unni Wikan (1992, s.463) påpeker handler forståelse om å bruke ens egne følelser og erfaringer til å sette seg inn i andres virkelighet og livsverden og dermed skape *resonans*. På det området hadde jeg en fordel.

2.6 Deltagende observasjon

Deltagende observasjon handler om å delta på sosiale arenaer med den hensikt å ta inn over seg et bredere perspektiv på hva som foregår. At man både deltar og observerer fordrer at man har to perspektiver på aktiviteten man foretar seg (Spradley 1980). Deltar man i en aktivitet uten å følge med på mer enn hva en selv foretar seg er man snarere en vanlig deltager, ikke en deltagende observatør. Står man utenfor og vurderer en situasjon, eller betrakter en aktivitet uten at man selv tar del i den, er man kun observatør. Å gjøre deltagende observasjon setter altså krav til at man kan ha to tanker i hodet samtidig. I tillegg må man være mer oppmerksom på hva som skjer og heve blikket slik at man får med seg det man vanligvis tar for gitt (Spradley 1980). Dualiteten ved deltagende observasjon er at man gjennom deltagelse befinner seg på innsiden av en situasjon, mens observatørrollen krever at man samtidig kan se på den utenfra. Man er altså på innsiden og på utsiden samtidig og skal balansere mellom et innside- og utsideperspektiv (Spradley 1980).

Som deltagende observatør i Buktafestivalen, deltok jeg i aktiviteter i regi av organisasjonen og var med på gjennomføringen av festivalen. Som jeg allerede har redegjort for over var det lett å komme på innsiden og det var naturlig at jeg ble involvert i det som skjedde. Vervet mitt lot meg også fristille meg selv i noe grad under gjennomføringen av Buktafestivalen slik at jeg kunne bevege meg rundt på området og snakke med andre deltagere. I løpet av feltarbeidsperioden var det derimot ikke alltid like enkelt å ha to tanker i hodet samtidig, eller å huske på at jeg også skulle forholde meg til Buktafestivalen som en *outsider*. Særlig under festivalgjennomføringen i Telegrafbukta var jeg i mer deltager enn observatør.

2.7 Intervjuer

I tillegg til å gjøre deltagende observasjon har jeg gjennomført intervjuer med et utvalg informanter fra styret, administrasjonen og staben. Intervjuene ble foretatt både i forkant av og etter gjennomføringen av Buktafestivalen. Kun et fåtall av intervjuene ble foretatt i forkant, da jeg fort forstod at det var mest hensiktsmessig å foreta de i etterkant. På den måten hadde

jeg og informantene mer å snakke om, da jeg også kunne stille spørsmål om hendelser som hadde hendt relativt nylig.

For at det ikke skulle være noen tvil om mine hensikter sendte jeg ut en e-post til de aktuelle og forespurte om de ønsket å la seg intervjuet. Flere av de forespurte regner jeg som venner og var derfor tydelig på konteksten for intervjuet. Jeg ville ikke at de skulle misforstå det som en vanlig kaffeavtale. Jeg la opp intervjuene slik at informantene selv fikk velge hvor og når de skulle finne sted. I de tilfellene hvor jeg bestemte sted, plasserte jeg oss på kafé, da det jeg anså det som en nøytral arena. De fleste intervjuene ble foretatt over en kaffe eller lunsj, men jeg hadde også intervjuer på buktakontoret og på informantens arbeidsplass, studiested eller hjem. Et intervju ble også foretatt via telefon.

Selve intervjuene ble lagt opp som en samtale mellom meg og informanten. Jeg stilte alltid samme åpningsspørsmål og snakket videre ut i fra det. Spørsmålene var åpne, men jeg fulgte en intervjuguide ut ifra hva jeg ville ha svar på. I noen intervjuer utviklet samtalen seg bort fra intervjuguiden og i de tilfellene måtte jeg vurdere om jeg skulle spore den inn på det jeg ville snakke om eller om det informanten sa var så interessant at jeg skulle fortsette. Det gjorde at ikke alle intervjuene, eller samtalene, har samme utgangspunkt og de kan ikke alltid sammenlignes på bakgrunn av intervjuguiden.

Jeg brukte i alle intervjuene, bortsett fra det over telefon, diktafon for å ta opp det som ble sagt. Det er vanskelig å i hvor stor grad den påvirket innholdet i samtalen. Kun i et av tilfellene sa informanten rett ut at han var bevisst på diktafonen og at det påvirket intervjuet. Tilfellet var derimot et av de mest kritiske intervjuene som ble gjennomført, så jeg er usikker på hvilken påvirkningskraft den har hatt.

2.8 Etiske betraktninger

Det er mange hensyn som skal tas når man foretar en kvalitativ studie. Særlig når man foretar deltagende observasjon fordi man potensielt kan komme svært tett på informantene sine. I mitt prosjekt har jeg måtte tatt hensyn til flere etiske problemstillinger. Noen var jeg klar over på forhånd, mens andre har dukket opp underveis. Av de jeg var klar over på forhånd gjelder spørsmålet om informert samtykke, konfidensialitet, kunnskapsforvaltning og presentasjon av informantene i avhandlingen.

Slik det fremgår av det jeg har skrevet til nå har jeg valgt ikke å anonymisere Buktafestivalen. Det er flere årsaker som ligger til grunn for den beslutningen. For det første har det ikke vært uttrykt noe ønske fra festivalens ledelse om at festivalen anonymiseres. Faktisk har

flere av informantene knyttet til styret og administrasjon uttalt at de ikke har behov for å anonymiseres i det hele tatt. For det andre ser ikke jeg på det som hensiktsmessig overfor feltet jeg studerer at festivalen skal være anonym. Jeg mener det er mer formålstjenlig overfor Buktafestivalen, og overfor de som måtte lese denne avhandlingen at de vet hvilken festival den handler om. For det tredje er det svært vanskelig å anonymisere et produkt som er så spisset og å omtale prosjektene Buktafestivalen er og har vært involvert i uten at det blir halvhjertet (Vike 2001). Mye data vil potensielt også ubrukeliggjøres i en slik anonymiseringsprosess.

Som nevnt har flere av informantene mine uttrykt at de ikke har behov for å være anonyme i forbindelse med prosjektet. Jeg har likevel valgt å anonymisere alle informantene mine. Dette har jeg gjort fordi å anonymisere delvis vil være rotete, særlig med tanke på sitering. Ved direkte sitering vil det i et tilfelle stå hvilken del av organisasjonen informanten tilhører. For eksempel: ”Stabsmedlem, Buktafestivalen”. Det er også sentralt for kontekstualisering av utsagn. Fremstillingen av data vil bli mindre fyldig hvis det ikke er mulig å knytte et utsagn til hvilken rolle vedkommende har i organisasjonen.

3 BUKTA – TROMSØ OPEN AIR FESTIVAL

I dette kapitlet presenterer jeg Buktafestivalen som festival og som organisasjon. Hensikten er å gi leseren et innføring i festivalens og organisasjonens utvikling, og å vise hva jeg referer til når jeg senere i avhandlingen snakker om Buktafestivalen og organisasjonen til Buktafestivalen. Bukta – Tromsø Open Air Festival (Buktafestivalen) som ideell stiftelse ble stiftet i mars 2004, og Buktafestivalen ble arrangert for første gang i juli samme år. Buktafestivalen er en utendørs musikkfestival som arrangeres torsdag til lørdag, den tredje uken i juli, i Telegrafbukta i Tromsø. Festivalens profil er rock, øl og sjømat i Telegrafbukta.

3.1 Historie 2004 – 2014

Etter første festivalgjennomføring i 2004, har Buktafestivalen blitt arrangert i Telegrafbukta hvert år siden. Da jeg gjorde mitt feltarbeid i 2014, var det under den 11. Buktafestivalen. Fra 2004 til 2014 har Buktafestivalen gått gjennom store forandringer både på festivalområdet, på festivalplakaten og organisatorisk. I 2008 ga Buktafestivalen ut boken *Bukta – 5 år med rock*, ført i pennen av Lasse Jangås (2008). *Buktaboken*, som den kalles, er en samling av anekdoter og bilder fra Buktafestivalen fra 2004 til 2008. Boken inneholder også nøkkelopplysninger om hvem som deltok i organisasjonen, antall solgte liter øl, værreport, omsetning og resultat og selvsagt hvilke band som sto på scenen (Jangås 2008). At boken ble skrevet sier først og fremst noe om at en festival Buktafestivalens størrelsesorden ikke hadde eksistert i Tromsø før og at man mente at det var noe som burde dokumenteres.

3.1.1 Festivalområdet og artister

Buktafestivalen i 2004 hadde én scene og ble arrangert over to dager. Alle artistene som spilte på festivalen var norske, og mange av de lokale. I tillegg til festivalens program for betalende publikum, ble det også avholdt en rekke gratiskonsserter på lørdag formiddag. I 2005 hadde Buktafestivalen flere utenlandske artister på plakaten, blant annet The Soundtrack of our Lives fra Sverige og Supersuckers fra USA. Også i 2006 var det flere utenlandske artister. Blant annet bookingen av Motörhead fra England, som ble regnet som en *stor* booking til en så liten festivalen som Buktafestivalen. Året etter, 2007, ble fulgt opp av en like stor booking, da punklegenden Iggy Pop sto på scenen med The Stooges. I 2007 ble Buktafestivalen utvidet fra to til tre dager, og arrangert fra torsdag til lørdag. Det var også det første året det sto flere utenlandske enn norske artister på festivalplakaten. I 2008 utvidet Buktafestivalen festivalom-

rådet og fikk plass til en ny scene. På grunn av den nye scenen var det betraktelig flere artister på plakaten. I 2009 ble Buktafestivalen arrangert den første helgen, til forskjell fra den tredje helgen, i juli. Artistene som spilte på Buktafestivalen det året var utelukkende artister som ikke hadde spilt i Tromsø tidligere. Blant annet Danko Jones og Roky Erickson. I 2011 utvidet Buktafestivalen festivalområdet ytterligere og satt opp en tredje scene. Og i 2013, ved 10-årsjubileet, hadde de en flytende scene utenfor fjæra i Telegrafbukta, som et jubileumsprosjekt. I 2014 hadde Buktafestivalen tre scener: Telegrafbukta Scene, Paradisbukta Scene og Little Henrik.

3.1.2 Økonomi og publikumsoppslutning

I 2004 hadde Buktafestivalen et budsjett på omtrent 1 million kroner. Besøktallet oversteg derimot forventningen og festivalen fikk med det et overskudd på cirka 1,5 millioner kroner. Det tilsvarende skjedde i 2005 og 2006, mens Buktafestivalen i 2007 hadde et overskudd på cirka 800 000 kroner (Jangås 2008). Siden Buktafestivalen er en stiftelse, er det lovfestet at alt overskudd skal benyttes i henhold til formålet. Det vil si at ingen har mulighet til å ta utbytte av overskuddet. Buktafestivalens solide overskudd de første årene den ble arrangert førte til en solid egenkapital. Da festivalen ikke leverte så gode resultater mellom 2009 og 2013, var den på grunn av den solide egenkapitalen, sikret videre drift. Budsjettet til Buktafestivalen har økt i takt med at festivalen og organisasjonen har blitt større. Fra cirka 1 million kroner i 2004 til cirka 10 millioner kroner i 2011.

Publikumsoppslutningen og billettsalget på Buktafestivalen også endret seg mellom 2004 og 2014. Variablene som spiller inn er hvilke artister som står på plakaten og været under festivalhelgen. I 2004 var det omtrent 3500 solgte billetter, fordelt på festivalpass og dagspass. Den store publikumsoppslutningen kan henge sammen med at det ikke fantes tilsvarende tilbud i Tromsø på den tiden, og at været var bra. Også i 2005 gikk billettsalget godt, mens det i 2006 økte betraktelig, sannsynligvis på grunn av bookingen av Motörhead. Selv om Buktafestivalen ble utvidet med en dag i 2007 ble det solgt færre billetter totalt. I 2008, da festivalområdet ble utvidet og fikk en ny scene, ble det satt publikumsrekord. 2008 har også blitt omtalt som *peaken* i festivaltrenden, hvor pilene stort sett har pekt nedover siden. Administrasjonen til Buktafestivalen har uttalt at de opplevde 2008 som et godt år, men at de også forstod at festivalområdet hadde nådd et metningspunkt. I 2009 reduserte de derfor publikumskapasiteten, samtidig som festivalhelgen ble flyttet to uker frem i tid. Det ble ingen umiddelbar suksess, som ble reflektert i blant annet billettsalget. Fra 2010 ble Buktafestivalen

igjen arrangert den tredje helgen i juli. Fra 2010 til 2014 har Buktafestivalen hatt mellom 4500 og 6000 betalende publikummere hvert år. Oppslutningen omkring *Bukta for alle*, det gratis formiddagsarrangementet har også variert. Rekordoppslutningen var allerede i 2005 da artister som Madrugada, Minor Majority og Turdus Musicus opptrådte. Normalt har besøket vært mellom 2000 og 3500 publikummere. På Bukta for alle er det mange barnefamilier som deltar, og været er en helt klar faktor som spiller inn. Siden 2008 har vinnerne av Buktas talentkonkurranse spilt på Paradisbukta Scene under formiddagsarrangementet.

3.1.3 Organisatorisk vekst

Da Buktafestivalen ble arrangert i 2004 utgjorde organisasjonen 14 personer, som også utgjorde stiftelsens styre. De samme 14 personene var ansvarlige for å arrangere og gjennomføre Buktafestivalen. Styret fikk 7 faste styrerepresentanter og 3 vararepresentanter, frem for 14 styrerepresentanter. Hele styret var også medlemmer av staben, som vil si at de hadde konkrete oppgaver under gjennomføringen av Buktafestivalen. I 2007 ble det for første gang valgt inn eksterne styrerepresentanter. Antallet representanter ble redusert fra 10 til 7, med 5 faste og 2 vararepresentanter. Styret til Buktafestivalen er sammensatt av både eksterne representanter, interne representanter (tidligere medlemmer av staben) og nåværende stabsmedlemmer. Kjønnfordelingen er jevn.

I 2005 ble det opprettet en 50% stilling som festivalsjef, med ansvar for booking. I 2007 ble det opprettet en 50% produsentstilling, i tillegg til en 50% markedsstilling. I 2008 ble det ansatt en PR- og kommunikasjonsmedarbeider i 50% stilling. I 2009 ble det ansatt en egen markedsansvarlig i 50% stilling og produsentstillingen ble utvidet til 100%. I 2013 ble booking gjort om til en 100% stilling og markedsansvaret ble overført til festivalsjef. I 2014 bestod administrasjonen til Buktafestivalen av 3,5 årsverk fordelt på stillingene festivalsjef, bookingansvarlig, produsent og kommunikasjonssjef (50%).

Som nevnt bestod staben til Buktafestivalen i 2004 av 14 personer, hvorav samtlige også var representanter i styret. Mellom 2004 og 2008 vokste staben til den størrelsen den også har i 2014, på cirka 35 personer⁵. I 2009 ble assistentstaben opprettet. Hensikten var å lette på arbeidsmengden til de ulike stabsvervene og for å gi såkalte *superfrivillige* en mer formell tilknytning til organisasjonen. Fra å bestå av 14 personer i 2004 bestod organisasjonen til Buktafestivalen i 2014 av 45 personer, ikke medregnet assistentstaben.

⁵ Det har vært små variasjoner fra år til år.

3.2 Organisering

Bukta – Tromsø Open Air Festivalen er en ideell stiftelse, hvis formål er å *arrangere Norges beste utendørs rockefestival, samt ivareta og videreutvikle det nordnorske rockemiljøet*. Stiftelsen, som til daglig omtales som Buktafestivalen eller bare Bukta, arrangerer Buktafestivalen. Styret består av fem faste styrerepresentanter og to vararepresentanter. I 2014 hadde Buktafestivalen en administrasjon bestående av tre og et halvt årsverk fordelt på fire stillinger. Stiftelsens generalforsamling består av styret, administrasjonen og staben til Buktafestivalen.

3.2.1 Formålet

Buktafestivalens formål er å *arrangere Norges beste utendørs rockefestival, samt ivareta og videreutvikle det nordnorske rockemiljøet*. Den første delen av formålet blir ivaretatt gjennom at man ikke forsøker å gjøre Buktafestivalen større, men gjennom å forbedre den innen de rammene festivalområdet setter. På grunn av størrelsen på Telegrafbukta begrenser det seg selv hvor mange publikummere det er plass til. Styret og administrasjonen til Buktafestivalen har bevisst satset på komfort for publikum, fremfor å selge så mange billetter som mulig.

Den andre delen av formålet, *ivareta og videreutvikle det nordnorske rockemiljøet*, blir ivaretatt gjennom flere ulike prosjekter rettet mot både artister og arrangører. Buktafestivalen har et uttalt mål om å være et utstillingsvindu for nordnorsk rock. I februar og mars arrangeres konkurransen *Bukta Talenter*, hvor unge band og artister konkurrerer om å få spille på Buktafestivalen. Konkurransen har utviklet seg over tid og i 2014 fikk vinnerne også spille inn singel og musikkvideo i tillegg til at de fikk spille under både Buktafestivalen og Festspillene i Nord-Norge, som arrangeres i Harstad. Det er også mulig for nordnorske band å få spille på festivalen gjennom *Vinn en spillejobb på Bukta*, hvor artister kan sende inn en demo og dermed konkurrere om å få spille konsert under Buktafestivalen. I tillegg bookes det også nordnorske band til Buktafestivalen utenom disse konkurransene.

I tillegg til å løfte frem nye artister og band, har også administrasjonen til Buktafestivalen satset aktivt på å utvikle arrangørmiljøet i Tromsø. En av Buktafestivalens uttalte målsetninger er å *gi unge mennesker en sjanse*. Blant annet gjøres det ved å rekruttere unge og forholdsvis uerfarne mennesker til verv i staben og i assistentstabene. I 2013 gjennomførte administrasjonen til Buktafestivalen prosjektet *Arrangørskolen*, hvor 10 ungdommer skulle planlegge og gjennomføre et større arrangement. Flere av de som deltok i prosjektet ble rekruttert til staben eller assistentstabene. Prosjektet ble videreført i 2014, da som samarbeid med

en valgfagsklasse på en ungdomsskole i Tromsø. De arrangerte sin egen festival i mai 2014. Buktafestivalen samarbeider også med Tromsø Kommune og prosjektet Auditor. Prosjektet går ut på at ungdommer lærer seg å arbeide med tekniske oppgaver i forbindelse med en sceneproduksjon. Under gjennomføringen av Buktafestivalen har de utført de tekniske oppgavene på Paradisbukta scene.

3.2.2 Generalforsamling

Generalforsamlingen består av styret, administrasjonen og staben til Buktafestivalen og er stiftelsens øverste organ. Generalforsamlingen arrangeres to ganger i året, en på våren og en på høsten. Det er generalforsamlingen som velger styrerepresentanter, og som godkjenner Buktafestivalens budsjett, årsregnskap og andre formelle dokumenter.

3.2.3 Styret

Styret til Buktafestivalen består av 5 faste representanter og 2 vararepresentanter, og velges på generalforsamlingen. De faste representantene velges for 2 år av gangen, mens vararepresentantene velges for 1 år. Styret er satt sammen av eksterne og interne representanter. Kandidater til styreverv blir innstilt av valgkomiteen. Styrets oppgave er å forvalte økonomien til Buktafestivalen. Styret deltar på lik linje med staben og administrasjonen på de turene, festene og samlingene som arrangeres. Tidligere var et styreverv uhonorert, men det ble vedtatt å gi styret møtehonorer ved generalforsamlingen høsten 2014.

3.2.4 Administrasjonen

Administrasjonen til Buktafestivalen består av 3,5 årsverk fordelt på festivalsjef, bookingansvarlig, kommunikasjonssjef og produsent, hvor kommunikasjonssjef er ansatt i 50% stilling. Administrasjonens oppgave er den daglige driften av Buktafestivalen. Festivalsjefen har det daglige lederansvaret og markedsansvaret. Bookingansvarlig er Buktafestivalens kunstneriske leder og har ansvar for det musikalske programmet til festivalen. Kommunikasjonssjefens oppgave er å formidle nyheter om Buktafestivalen til media samt akkreditering av media under festivalen. Produsenten er ansvarlig for det praktiske med arrangementen av Buktafestivalen og har personalansvar for staben. Administrasjonen er lokalisert i kontorlokaler rett utenfor Tromsø sentrum.

3.2.5 Gruppeledere

Staben til Buktafestivalen er delt inn i 7 ulike avdelinger som ledes av en *gruppeleder*. De ulike avdelingene er salg, økonomi, område, frivillig, transport, sikkerhet og artist og scene⁶. Gruppelederne har et overordnet ansvar for sitt område og et lederansvar for staben i sin avdeling. For eksempel var jeg gruppeleder for økonomiavdelingen i 2014, og ledet dermed staben, samt var ansvarlig for planleggingen og gjennomføringen av avdelingens og stabens oppgaver under Buktafestivalen. Gruppelederne rapporterer til produsenten, som innkaller til møter jevnlig i løpet av året. Gruppelederne er en del av staben på lik linje med ordinære stabsmedlemmer, men har et ekstra lederansvar. De mottar også et høyere honorar en staben gjør. Størrelsen på honoraret er bestemmes ut i fra arbeidsmengde.

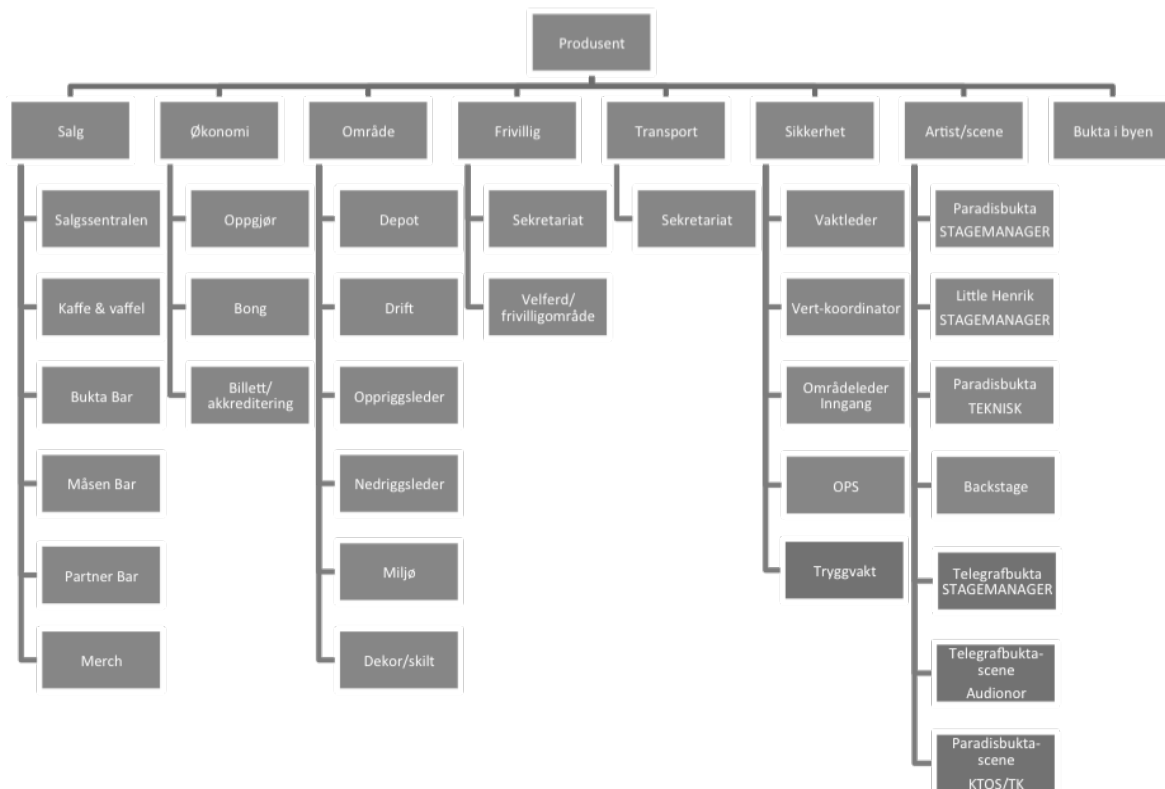
3.2.6 Staben

Staben til Buktafestivalen utgjør den største delen av organisasjonen og utgjør om lag 35 personer, inkludert gruppelederne. Antallet stabsmedlemmer varierer litt fra år til år. Som nevnt over er staben delt inn i ulike avdelinger. Hvor mange stabsmedlemmer det er i hver avdeling avhenger av arbeidsoppgavene gruppen skal løse. For eksempel er det i salgsavdelingen en stabsfunksjon per salgspunkt avdelingen er ansvarlig for, i tillegg til en stabsfunksjon med ansvar for varelageret. Størrelsen på en avdeling er med andre ord avhengig av arbeidsoppgavene de skal løse. Hvert stabsmedlem er, i samarbeid med gruppeleder, ansvarlig for planleggingen og gjennomføringen av sine arbeidsoppgaver.

Staben er sammensatt av personer både med og uten arrangørfaglig bakgrunn. I 2014 var det rundt 8 personer som enten studerte eller hadde studert noe i retning av kultur- og arrangementsledelse. Utover det bestod staben i størst grad av mennesker som var ufaglærte i arbeidet de utførte. Som jeg var inne på over, er dette en del av Buktafestivalens strategi. For eksempel ble jeg økonomiansvarlig selv om jeg ikke hadde økonomifaglig bakgrunn. Mange av de i staben til Buktafestivalen utfører oppgaver som står i kontrast til det de driver med til daglig. Produsent er ansvarlig for rekruttering av stabsmedlemmer i samarbeid med gruppeledere. I rekrutteringsarbeid legges det stor vekt på personlig egnethet og organisasjonens behov, i tillegg til at vedkommende faktisk kan utføre arbeidsoppgavene. Assistentstabene fungerer som en rekrutteringsarena for staben, men det er ingen automatikk i at en assistent skal inn i staben hvis et stabsmedlem trekker seg. Et stabsverv i Buktafestivalen var i 2014 honorert

⁶ I 2014 ble det også opprettet en egen gruppelederfunksjon for arrangementet *Bukta i Byen på Driv*, men den ble ikke videreført.

med 2500 kr for å dekke utgifter stabsmedlemmene måtte ha i forbindelse med gjennomføringen av festivalen.

Figur 1 – Organisasjonskart

Figur 1 er organisasjonskartet for stab og gruppeledere fra 2014 og illustrerer hvordan de er organisert. De grå feltene markerer stabsfunksjoner og gruppelederfunksjoner i Buktafestivalens, mens de mørkegrå markerer innleide ressurser.

3.2.7 Assistentstab

Assistentstaben ble opprettet i 2009, da med to formål. For det første for å avlaste staben under gjennomføringen av Buktafestivalen. Og for å formalisere tilknytningen til de såkalte *superfrivillige*. De som blir kalt superfrivillige er gjerne de som arbeider mer enn det som er krevd av de, og som derfor også får et større ansvar enn andre frivillige. Administrasjonen til Buktafestivalen oppfattet tituleringen og ordningen som uheldig, og kom derfor til løsningen med assistentstaben. En assistent jobber sammen med et stabsmedlem som delegerer ansvar og oppgaver. Assistentene engasjement begynner formelt ved kickoff-turen helgen før Buktafestivalen og slutter ved frivilligfesten helgen etter. De betraktes ikke som en del av organisasjonen de resterende deler av året. Assistentstaben honoreres med 1000 kr for å dekke utgifter de måtte ha i forbindelse med gjennomføringen av Buktafestivalen.

3.2.8 Frivillige

Buktafestivalen engasjerer et stort antall frivillige i forbindelse med gjennomføringen av festivalen. Rekruttering av frivillige foregår i stor grad via internett og sosiale medier. Både staben og assistentstaben deltar i rekrutteringsarbeidet, mens hovedansvaret ligger hos frivilligkoordinator. I følge tall fra Buktafestivalen bidrar 500 frivillige under gjennomføringen av festivalen og legger ned om lag 15 000 dugnadstimer i forbindelse med det. Dette er medregnet staben og assistentstaben. I 2014 var det nok nærmere 400 frivillige engasjerte under gjennomføringen av Buktafestivalen. De frivillige jobbet enten tre vakter i forkant av Buktafestivalen eller to vakter under gjennomføringen av festivalen. Den dagen de ikke jobber kan de selv være publikum. De frivillige bidrar på mange forskjellige områder, deriblant bar, publikumsvertskap, transport og miljø. I forkant av Buktafestivalen arrangeres det en frivilligkickoff med informasjonsmøter, matservering og quiz og uken etter arrangeres det en frivilligfest. De frivillige har ingen forpliktelser overfor Buktafestivalen utover sitt engasjement under gjennomføringen av festivalen.

3.2.9 Ansvarsfunksjoner og tillitsverv

I tillegg til de vervene og oppgavene jeg har redegjort for over, er det også noen oppgaver som utføres internt i organisasjonen. Valgkomiteen til stiftelsen består av 3 personer som er valgt av generalforsamlingen. I 2014 bestod valgkomiteen av 2 stabsmedlemmer og et tidligere styremedlem. Valgkomiteen har som oppgave å foreslå kandidater til styreverv for generalforsamlingen. Bookinggruppen arbeider på mandat fra Buktafestivalens styre og har som oppgave å sette sammen festivalens musikalske program. Bookinggruppen består av tre personer inkludert bookingansvarlig og festivalsjef. Verneombudet er en representant fra staben som er valgt av generalforsamlingen. Det er verneombudets ansvar å sørge for at staben og de frivillige har et godt arbeidsmiljø under gjennomføringen av Buktafestivalen. Verneombudet og produsent foretar en vernerunde i Telegrafbukta før Buktafestivalen åpner for å tilse at dette er ivare tatt.

3.3 Oppsummering

I dette kapitlet har jeg vist at i arrangementen av Buktafestivalen setter en stor organisasjon i sving, samt at Buktafestivalen har et formål utover det å arrangere festival. Buktafestivalen som festival og som organisasjon har utviklet seg fra å være ny og spennende til å være en godt etablert festival i Tromsø. I det neste kapittel vil jeg gå nærmere inn hvordan organisasjonen til Buktafestivalen fungerer og hvilke utfordringer den står ovenfor.

4 ORGANISERINGEN AV BUKTAFESTIVALEN

I dette kapitlet går jeg inn på hvordan organisasjonen til Buktafestivalen fungerer internt, samt peke på noen av de ytre faktorene som har innvirkning på festivalgjennomføringen. Jeg belyser noen av utfordringene organisasjonen står overfor og går inn på hva som motiverer folk i organisasjonen til Buktafestivalen.

4.1 Struktur

”Vi er jo en latterlig hierarkisk organisasjon” – Administrasjonsmedlem, Buktafestivalen.

Som jeg var inne på i kapittel 3 er organisasjonen til Buktafestivalen delt inn i ulike fraksjoner. Disse fraksjonene kan rangeres hierarkisk, som vist ved *figur 2* under. Organisasjonen er strukturert på en slik måte at arbeidsfordelingen mellom de ulike fraksjonene tydelig.

Figur 2 – Organisasjonskart, hierarkisk inndelt.

Som Eric Wolf (2013) påpeker, eksisterer ofte formelle rammeverk parallelt med uformelle strukturer. På lik linje kan en si at organisasjonen til Buktafestivalen i større grad preges av vennskap og likhet, enn av organisasjonskartets formelle strukturer. Med det sikter jeg ikke til at formelle beslutningsorganer ikke blir respektert, men at de organisatoriske fraksjonene ikke samsvarer med sosiale konstellasjoner. Som jeg også diskuterer nærmere i kapittel 6, praktiseres det stor grad av egalitet blant folk i organisasjonen til Buktafestivalen. Særlig i forbindelse med gjennomføringen av festivalen.

Selv om det er hierarki så prater alle med alle... Jeg kan gå og prate med festivalsjefen hvis jeg vil.
– Stabsmedlem, Buktafestivalen

Det er med andre ord en vesentlig forskjell mellom den formelle organisasjonsstrukturen på den ene siden, og de sosiale relasjonene på den andre. Flere par deltar i ulike deler av organisasjonen. Vennskapsbånd knyttes også på tvers av organisatoriske skillelinjer.

Til tross for sosial egalitet kan organisasjonen til Buktafestivalen deles inn i to kategorier som påvirker på hvilken måte de forholder seg til organisasjonen og til festivalen på. Jeg har valgt å kalle kategoriene for *de profesjonelle* og *de frivillige*. Jeg benytter begrepet kategori, da begrepene er eksternt definerte merkelapper, fremfor internt definerte grupper (Jenkins 2008, s.105). Det vil si at kategoriseringen ikke gjenspeiler internt definerte fraksjoner.

4.1.1 Profesjonalitet og frivillighet

Først og fremst representerer styret og administrasjonen den profesjonelle delen av organisasjonen til Buktafestivalen. Med *profesjonelle* sikter jeg til den daglige driften av Buktafestivalen samt oppgaven med å tenke økonomisk langsiktig. Selv om styrerepresentantene per definisjon er frivillige, er mandatet deres i aller høyeste grad profesjonelt.

Staben utgjør *den frivillige* delen av organisasjonen. De er amatører og mottar ikke betaling for jobben de gjør. De kan sees i kontrast til eksterne og innleide ressurser, som engasjeres på bakgrunn av kompetanse. For eksempel innleid teknisk personell og personell som er ansvarlig for utstyr som Buktafestivalen leier. De fleste i staben er ikke rekruttert på bakgrunn av utdanning eller særlig kompetanse når det kommer til arbeidsoppgaven de skal utføre. Som også betyr at svært mange arbeidsoppgaver som utføres under Buktafestivalen utføres av amatører.

Det er ikke lønn og honorar som utgjør forskjellen mellom profesjonell og frivillig. Snarere er det tidsmessige perspektiver og ansvarsnivå. Mens stabens oppgaver er knyttet til gjennomføringen av Buktafestivalen, er det styrets og administrasjonens oppgave å tegne de langsiktige linjene for Buktafestivalens utvikling. Som jeg poengterte over er det styrets og administrasjonens oppgave å sørge for videre drift av Buktafestivalen. Gruppelederne, som er bindeleddet mellom staben og administrasjonen, havner et sted i mellom profesjonell og frivillig. De har et større ansvar, for planlegging og langsiktighet på *sitt område*, men ikke et direkte ansvar for den økonomiske forvaltningen av Buktafestivalen. For eksempel arrangeres det på senhøsten et seminar for gruppelederne, administrasjonen og styret til Buktafestivalen.

På seminaret går de gjennom evalueringen av gjennomføringen av Buktafestivalen, men diskuterer også utviklingen av festivalen i et mer langsiktig perspektiv.

4.2 Frivillig engasjement

I dette delkapitlet ser jeg på ulike årsaker til deltagelse blant medlemmer av organisasjonen til Buktafestivalen. Staben til Buktafestivalen jobber frivillig, og de legger ned mye arbeid i forbindelse med gjennomføringen av Buktafestivalen. For de fleste betyr å være med på Buktafestivalen at man må ta seg minst en uke fri andre forpliktelser. For gruppelederne er det noe høyere. Selv satte jeg av tre uker til arbeidet med Buktafestivalen i juli 2014, men brukte nærmere fire. Den økonomiske kompensasjonen staben får samsvarer ikke med timeantallet de legger ned og økonomi er således ikke en faktor for motivasjon. Når det gjelder spørsmålet om motivasjon har jeg valgt å fokusere på de temaene som gikk igjen hos flere av de jeg snakket med. Jeg tar også opp det flere anga som mindre viktig, nemlig musikken. Jeg kommer tilbake til disse temaene i kapittel 7, hvor jeg også setter de i en teoretisk kontekst.

4.2.1 Ikke musikken

”Det er jo ikke musikken. Jeg skjønner jo ikke det der egentlig helt. Jeg vet ikke om jeg er den eneste, eller i hvert fall en av få da som ikke liker musikken i det hele tatt”. – Gruppeleder, Buktafestivalen

Til å være engasjerte i en musikkfestival er folk i staben til Buktafestivalen overraskende lite engasjerte i hvilke band som står på scenen under festivalen. Det vil ikke si at de ikke er interessert i musikk, men at interessen for artistene som festivalen *booker* ikke alltid er like stor. Buktafestivalens musikalske profil befinner seg innenfor segmentet rock, som sannsynligvis også bidrar til at ikke alle alltid er like interessert. Jeg påstår ikke at folk i staben til Buktafestivalen *ikke* er interessert i artistene på scenen, men at interessen varierer fra person til person og er i stor grad avhengig av personlig musikksmak. Det kan være naturlig å tenke seg at de som er interessert i rock vil engasjere seg i en festival som satser på rock, og slik er det til en viss grad, men som årsak til engasjement er musikken i beste fall sekundær hos flere av mine informanter.

”...Motörhead skulle spille. Jeg var ung og hadde ikke penger til billetten, så jeg meldte meg som frivillig.”
–Administrasjonsmedlem, Buktafestivalen

Flere av informantene mine oppgav ønsket om å se et spesifikt band eller artist som årsak til sitt første møte med Buktafestivalen. Musikken har altså i flere tilfeller fungert som en inng-

angsbillett til festivalen eller til organisasjonen. Å være frivillig under gjennomføringen av Buktafestivalen er ikke en automatisk inngangsbillett til staben, men flere av de jeg snakket med uttrykte et ønske om å delta på festivalen igjen. For eksempel meldte jeg meg frivillig på Buktafestivalen fordi jeg ønsket å se en spesifikk artist. Da jeg fikk sjansen til å bli med i assistentstaben året etter, sa jeg ja mye på grunn av den positive opplevelsen jeg hadde hatt året før. Musikken virket i dette tilfellet som et første møte og en måte å bli kjent med Buktafestivalen på.

4.2.2 Det sosiale

Over viste jeg at musikken ikke er en avgjørende årsak til at folk engasjerer seg i organisasjonen til Buktafestivalen. I dette avsnittet redegjør jeg for den mest sentrale årsaken til engasjement, det sosiale aspektet.

”...man treffer jo på ekstremt mange koselige folk. Som man blir kjent med, og som man får jobbe sammen med og det synes jeg er veldig motiverende.” – Styrerepresentant, Buktafestivalen

”Jeg tror at det har vært det sosiale. Utrolig mye hyggelige folk, og folk som jeg vanligvis ikke nødvendigvis ville ha blitt kjent med” – Stabsmedlem, Buktafestivalen.

Omtrent alle jeg snakket med oppgav direkte eller indirekte *det sosiale* som årsak for sitt engasjement. Det sosiale ved Buktafestivalen dreier ikke kun om selve gjennomføringen av festivalen, men også alle de arrangementene som finner sted resten av året. For eksempel er stabssturen, kickoff-turen og julebordet arrangementer med svært god oppslutning. Særlig stabsturen er populær, da den alltid legges til et nytt sted hvert år. Både administrasjonen og staben oppgav stabsturen som viktig for organisasjonen til Buktafestivalen. For staben er den en måte å bli kjent med organisasjonen og hverandre på. Administrasjonen på sin side anerkjente at turen var viktig både som en arena for sosialisering og som en del av honoreringen av staben. Som jeg også kommer tilbake til i kapittel 6, fungerer stabsturen som en betydningsfull arena for historieskapning og dannelsen av fellesskap internt i organisasjonen til Buktafestivalen. Et annet sentralt arrangement er *kickoff-turen* som arrangeres helgen før Buktafestivalen. Kickoff-turen går tradisjonelt til Grøt fjorden på Kvaløya, hvor en av Buktafestivalens samarbeidspartnere serverer grillmat, mens administrasjonen har tatt med drikkevarer. Kickoff-turen er første gangen hele staben er samlet i regi av Buktafestivalen siden stabsturen og den markerer starten på engasjementet til assistentstaben. Turen er preget av festlig stemning og

aktiviteter som volleyball, badestamp og badstue og at folk bader i havet. Både stabsturen og kickoff-turen blir snakket om i sosiale sammenhenger i etterkant.

4.2.3 Læring

Det sosiale aspektet er sentralt for mange av stabs, styre og administrasjonsmedlemmene sin motivasjon for å engasjere seg i Buktafestivalen. En annen sentral årsak til deltagelse er muligheten til å lære og til å utvikle seg.

”Hadde jeg ikke lært så mye så hadde det nok ikke vært like motiverende da.” Gruppeleder, Buktafestivalen

”Men også å kunne være med å utvikle noe med det man selv har i hodet da. Å være med å sørge for at ting går fremover og at ting blir gjort og. Det gir jo for mange, inkludert meg selv, en glede da, i å være med på å utvikle ting.” – Stabsmedlem, Buktafestivalen

Et stabsmedlem hadde en assistent som også hadde jobbet med flere store arrangementer og festivaler. Han uttrykte overraskelse over ansvarsnivået hos staben til Buktafestivalen, særlig i sammenheng med størrelsen på honoraret deres. I dette tilfellet er ikke Buktafestivalen enestående, men skiller seg ut fra andre aktører i festivalbransjen. Flere festivaler lønner profesjonelle for å utføre spesifikke oppgaver. Staben til Buktafestivalen rekrutteres ikke nødvendigvis på bakgrunn av kompetanse. Kriteriene for kompetanse varierer fra verv til verv, men det legges i stor grad vekt på personlig egnethet og hvilket potensiale en gruppeleder eller produsent ser i vedkommende. Også administrativt ansatte har blitt rekruttert basert på samme kriterier. For eksempel snakket jeg med et administrasjonsmedlem som fortalte at festivalsjefen hadde oppfordret vedkommende til å søke på en utlyst stilling. Vedkommende mente at jobben tilfalt han/henne fordi de *så potensialet*.

Å bevisst rekruttere forholdsvis unge og uerfarne mennesker er tilsynelatende en vellykket strategi for Buktafestivalen. Effekten den synes å ha er at både staben og administrasjonen imøtegår sine oppgaver med en holdning om at de skal vise seg tillitten verdig. Staben blir også gitt et stort handlingsrom når det kommer til *hvordan* de skal utføre sine oppgaver. For eksempel fortalte en gruppeleder meg at hun til stadig fikk kommentarer fra administrasjonen om at hun ikke trengte å utføre oppgavene sine på akkurat samme måte som forgjengeren hennes.

4.2.4 Profesjonalisering

”Jeg ønsker å jobbe administrativt når jeg blir stor.” – Stabsmedlem, Buktafestivalen

Som jeg var inne på i kapittel 3 er det flere som i organisasjonen til Buktafestivalen som studerer eller har studert kultur- eller arrangementsledelse. Flere medlemmer av staben var også engasjert i andre festivaler, kultur- eller sportsarrangementer i løpet av 2014. At festivaler knytter til seg og lønner profesjonelle, åpner for å velge arbeid med festival og kultur- og idrettsarrangementet som yrkesvei. I løpet av feltarbeidsperioden møtte jeg flere, i Buktafestivalen og i andre festivaler og arrangementer, som hadde valgt å gå denne veien. De fleste jobbet på oppdrag og hoppet fra prosjekt til prosjekt. Teknikere som arbeider med lyd og lys ved sceneproduksjoner arbeider stort sett på den måten. I en slik arbeidssituasjon er lønn en forutsetning, noe Buktafestivalen ikke tilbyr sin stab. Det har derfor vært en utfordring for Buktafestivalen å engasjere teknikere på frivillig basis. På den måten kan Buktafestivalen også være mindre attraktiv for de som ønsker å arbeide med kultur- og arrangørvirksomhet på fulltid.

4.3 Oppsummering

I dette kapitlet har jeg redegjort for interne forhold i organisasjonen til Buktafestivalen, redegjort for motiver for deltagelse i organisasjonen. Selv om organisasjonen til Buktafestivalen er hierarkisk inndelt, er det en uformell tone som gjelder internt i festivalen. Det beror på at hele organisasjonen deltar på de samme arrangementene, som gjør kommunikasjon og samhandling på tvers av organisatoriske fraksjoner mulig. Likevel kan man se en kategorisk inndeling mellom de som forholder seg profesjonelt til festivaldriften og de som er frivillige. At den frivillige staben også utgjør generalforsamlingen fører ikke nødvendigvis til at de uttrykker et mer langsiktig perspektiv ved sin deltagelse. Folkene i organisasjonen til Buktafestivalen oppgir en rekke årsaker for sin deltagelse. Blant annet står det sosiale aspektet ved deltagelse sterkt hos mange, men også læring og mestringsfølelse er viktig. Administrasjonen til Buktafestivalen fører en rekrutteringsstrategi som har et bevisst forhold til dette.

5 ØKONOMISKE SFÆRER I TELEGRAFBUKTA

I dette kapittelet går jeg tilbake til eksemplene fra innledningen. Jeg drøfter hvorfor misnøye med honorar skapte en sterkt negativ reaksjon og hvorfor diskusjon omkring honorering ble stanset før den fikk begynt, i et teoretisk perspektiv. Jeg benytter meg av begrepet om økonomiske sfærer og diskuterer eksemplene i lys av det. Først redegjør jeg analytisk for hvilke økonomiske sfærer som konstituerer ulike sider av aktiviteten i Buktafestivalen. Deretter går jeg inn i den faglige debatten om definisjon av sfærebegrepet og hvordan dynamikken mellom sfærer kan utarte seg. For så å diskutere eksemplene i lys av dette.

5.1 Økonomi og frivillighet

Buktafestivalen er altså delt i ulike økonomiske sfærer som er preget av ulik dynamikk og motivasjon. I den ene, økonomiske, betrakter man økonomi i ren pekuniær forstand, knyttet til at det er store monetære verdier i omløp i forbindelse med det å arrangere festival. Som jeg var inne på i innledningen har festivaler og generell konsertvirksomhet blitt en av artisters hovedinntektskilder. Artistene som spiller, tjener penger på Buktafestivalen. Det gjør også Buktafestivalens leverandører og samarbeidspartnere. Det er altså god butikk for noen at Buktafestivalen arrangeres. I den andre, frivillige sfæren finner man frivillighet og dugnad, hvor transaksjoner ikke består av overføring av monetære verdier, men snarere av ytelser mot goder som dekker andre behov. Staben til Buktafestivalen, og de som er frivillige under festivalen opererer innen den frivillige sfæren. De frivillige får, gjennom sin arbeidsinnsats fri deler av festivalen slik at de kan delta som publikum, uten å betale for inngangsbilletten. Staben har ikke denne muligheten, men får til gjengjeld flere goder enn de frivillige resten av året. Staben mottar også et honorar som kompenserer for utgifter, men mottar utover det ikke noen form for lønn.

5.2 Sfære som analytisk begrep

Sfærebegrepet er nyttig som analytisk begrep for å belyse hvilke varer og tjenester som er gjenstand for sirkulasjon i bestemte situasjoner eller kontekster. Begrepet om økonomiske sfærer ble benyttet av Paul Bohannan (1959) for å forklare hvordan Tivene i Nigeria handlet og byttet til seg varer og verdier til ulike formål (Bohannan 1959). Bohannan (1959) beskrev Tivenes økonomi som *multisentrisk* og identifiserte tre økonomiske sfærer som han hevdet var moralsk hierarkisk rangert. Skillet mellom sfærene markeres av hva som er mulig å bytte

mot hva. I den første, og laveste, markedssfæren ble det byttet i varer og tjenester. Det var fravær av penger på markedet, men messingstenger kunne brukes som en slags universell valuta. Bohannan (1959) hevdet at markedssfærens moralske karakter var den samme som et fritt og ukontrollert marked. Den andre, og midterste, prestisjesfæren var ikke assosiert med markedet, men omfattet verdier som slaver, kveg, trolldom og medisin. Den tredje, og øverste, sfæren bestod av retten til andre mennesker, særlig kvinner (koner) (Bohannan 1959, s.492–494). Å foreta transaksjoner innad i en sfære kalte Bohannan (1959, s.496) for *conveyance*. Direkte oversatt til norsk blir det *overdragelse*, som betyr å ta over noens eiendeler eller eiendom. I Tiv-økonomien ga det mening å snakke om overdragelse, da transaksjoner og handel var preget av kreditt og ikke umiddelbar gjenyttelse. For eksempel kunne gjeld knyttet til utveksling av kvinner til ekteskap gå over flere generasjoner (1959, s.495). Transaksjoner på tvers av sfærer kalte Bohannan (1959, s.496) for *conversions*, eller konvertering på norsk. Selve begrepet referer til endring, at en ting går fra å være noe til så å bli noe annet. Konvertering er mer komplisert enn overdragelse fordi verdier tas ut av en sfære og plasseres i en annen, som er enten høyere eller lavere i det moralske hierarkiet. Da en byttehandel har to parter må nødvendigvis den ene være moralsk overlegen overfor den andre (1959, s.497). Hovedpoenget til Bohannan var derimot at innføringen av penger satte Tiv-økonomien i kontakt med verdensmarkedet og gjorde at penger ble en felles verdimåler på tvers av de eksisterende økonomiske sfærene (1959, s.500). Innføringen av penger førte til en endring i Tiv-økonomien; fra en multisentrisk økonomi fordelt på tre moralsk hierarkiske differensierte sfærer til en unisentrisk økonomi med multisentriske verdier (1959, s.502). Det vil si at selv om ”alt” i teorien kunne kjøpes for penger, ble transaksjonene fortsatt moralsk vurdert.

I sin analyse av økonomien til furfolket i Sudan, tar Fredrik Barth (2004) for seg sfærebegrepet til Bohannan (1959). Barth påpeker at Bohannans vurdering av sfærer som moralsk hierarkiske ikke er mulig å applisere på de økonomiske sfærene i Darfur (Barth 2004, s.52). Barth er også uenig i at skillet mellom sfærer kunne basere seg på hvorvidt ting lar seg bytte med hverandre, og sier at oppfatningen bygger på ufullstendig forståelse av økonomiens struktur. Han viser hvordan sirkulasjon og verditransformasjoner foregår mellom furfolket, blant annet gjennom å vise hvordan hirse omgjøres til øl for så å virke som betaling for arbeidslag (2004, s.55–56). Sirkulasjonen kan sies å utgjøre en sfære, men Barth (2004, s.58) understreker samtidig at ikke alle verdiene innenfor sfæren lar seg utveksle med hverandre. For eksempel er det ikke mulig å bytte hirse mot arbeidskraft. Hirsene må først omgjøres til øl før den blir mulig å bytte mot arbeidskraft. Hirse og arbeid tilhører likevel samme sfære. Det

som avgrenser en sfære er i følge Barth (2004, s.58) ”*friheten til å omdisponere – hvor lett hvert gode eller hver verdiform kan omdannes til ethvert annet gode eller enhver annen verdiform innen sfæren.*” Det som ikke kan omdannes til en verdiform innen en sfære må således tilhøre en annen sfære. Barrierer mellom sfærer er altså en barriere mot rask transformasjon. (Barth 2004, s.58).

Maurice Bloch og Jonathan Parry (1989a) kritiserer Bohannans (1959) analyse fra et annet hold. De hevder at omveltningen i Tiv-økonomien ikke nødvendigvis var så radikal som Bohannan (1959) fremstilte det. Blant annet var det lite som tydet på at landområder, som var avgjørende for sosial organisering blant Tivene (Bohannan 1955, s.63), ble en handelsvare (Bloch & Parry 1989a, s.13). I stedet for å peke på penger som den hovedsakelige katalysatoren for endring, peker Bloch og Parry (1989a) på at kontakten med nærliggende markeder økte og dermed åpnet Tivland for Ibo handelsmenn. Disse handelsmennene betalte med kontanter og eksporterte varer til andre markeder, som førte til at prisene steg på grunn av mangel på varer i Tivland. Handelsmennene hadde heller ingen moralske forpliktelser overfor Tiv-økonomien og hadde derfor ingen skrupler med å kjøpe gjenstander fra prestisjesfæren for penger, og dermed undergrave barrierene for konvertering mellom prestisje- og markedssfæren (Bloch & Parry 1989a, s.468). Det var altså ikke pengene i seg selv, men tilreisende, utenforstående, handelsmenns bruk av de som førte til at de tradisjonelle transaksjonsformene ble utfordret. Videre pekte Bloch og Parry (1989a, s.468) på at det blant Tivene var de eldre som kontrollerte tilgangen til kvinner for yngre menn. De mistet sin makt da de yngre mennene kunne betale brudepris i messingstenger. De økonomiske sfærene hadde således støttet opp om det Bloch og Parry (1989a, s.468) kaller for et system av gerontokratisk autoritet. Med andre ord hadde den eksklusive sfæren for kvinner opprettholdt de eldre Tivenes autoritet, men denne autoriteten ble svekket av at handel og utveksling kunne foregå på tvers av sfærene uten noen form for konvertering.

5.3 Finnes unisentrisk økonomier?

Bohannan (1959) benytter sfærebegrepet for å vise hvordan transaksjoner og utveksling forekommer i et *multisentrisk* økonomisk system. At et økonomisk system er multisentrisk henviser til at transaksjoner og utveksling foregår innenfor ulike kontekster som av ulike årsaker ikke er direkte sammenlignbare. Sillitoe (2006, s.5) viser til Keynes som en av de første til å benytte sfærebegrepet da han skrev om *ulike standarder for verdi i den eldre verden*. Transaksjoner og utveksling kan kun forekomme med objekter til kan tilskrives samme standard for

verdi. Det tilfører mening til Bohannans (1959) redegjørelse om hvorfor Tivene ikke kan utveksle kvinner eller døtre for husholdningsartikler. Kvinner og døtres verdi kan ikke måles i hirse eller yams, men kun mot andre kvinner og døtre. Motsetningen til et multisentrisk økonomisk system, er et *unisentrisk* økonomisk system, hvor det kun er én standard for verdi. Kapitalistisk økonomi er unisentrisk fordi det økonomiske systemet baserer seg på penger (kapital) som verdistandard. Kapitalisme som system baserer seg på at man i stedet for barter og gaveutveksling kan kjøpe og selge ut i fra behov. Industrialiseringen i Europa førte til at for de fleste ble det vanlig å selge sin *arbeidskraft* for lønn. Keith Hart (2005, s.165) hevder at denne utviklingen førte til en separering av arbeid i to separate sfærer, en for betalt arbeid og en for ubetalt arbeid. Hart (2005) skiller dikotomisk mellom *markedssfæren* og *hjemmesfæren*. Mens markedssfæren er objektiv og upersonlig, spesialisert og kalkulert, er hjemmesfæren subjektiv og personlig, diffus og basert på langsiktig gjensidig avhengighet. Lønnsarbeid og penger tilhører markedssfæren, men er knyttet til hjemmesfæren gjennom å forsørge husholdningen økonomisk, slik henger produksjon og konsum sammen. Man går på jobb og sørger for inntekt til husholdningen. Lønnen benyttes til konsum for å opprettholde husholdningen. Hart (2005) hevder at resultatet av denne koblingen er at forskjellen mellom hjemmet og verden utenfor hjemmet virker større (2005, s.165–166). Denne dualiteten er det moralske og praktiske grunnlaget for et kapitalistiske samfunn. Moralsk sett tilhører lønnsarbeid markedssfæren og hører derfor ikke til i hjemmet. Derfor er for eksempel prostitusjon ansett som umoralsk, fordi det baserer seg på å utveksle penger, som er upersonlig og tilhører markedssfæren, med seksuell omgang, som er veldig personlig og tilhører hjemmesfæren (Hart 2005, s.166).

Hvis man følger Harts (2005) argumentasjon gir det fortsatt mening å snakke om sfærer i en unisentrisk økonomi, som kapitalismen er. Penger er fortsatt en universell verdistandard, men det *er noe som ikke kan kjøpes for penger*. Barth (2004, s.54–55) peker på at i Darfur benyttes penger både på markedet og som brudepris. Samtidig anses det som umoralsk å kjøpe øl for penger. Barth (2004) kategoriserer samtidig ølbrygging som en kvinnelig tjeneste på lik linje med matlaging og seksuelle tjenester, som en kone må yte for sin mann. Sett i lys av den dikotomiske inndeling av *marked/upersonlig* på den ene siden og *hjemme/personlig* på den andre, kan man plassere furkvinner som selger øl i samme kategori som kvinner som selger sex. At det eksisterer en universell verdistandard i et samfunn er altså ikke ensbetydende med at alle transaksjoner og utvekslinger av måles i forhold til denne. For å trekke det nærmere hjemmet: hvis man får servert en bedre middag hjemme hos venner, regner man jo ikke ut

hvor mye det ville ha kostet på restaurant. Eller hvis man trøster en venn i sorg, kalkulerer man jo ikke på hvor mye vedkommende måtte betalt en terapeut for å gjøre det samme. Det Hart (2005) peker på er at det finnes noe som eksisterer *utenfor* den verdistandarden penger er. Man har altså markedssfæren, hvor penger er standard for verdi og alt innenfor sfæren kan omsettes for penger. Samtidig er det en rekke handlinger som *moralsk sett* ikke hører hjemme i markedssfæren, som emosjonelle og medmenneskelige handlinger.

Bohannan (1955, s.69–70) påpeker hvordan Tivene, ved innføringen av penger som betalingsmiddel, fortsatte å handle ut i fra motiver basert på det opprinnelige økonomiske systemet med distinkte sfærer, og at det skapte konflikt og uoverensstemmelser. Tivenes ulike sfærer kan knyttes opp mot ulik motivasjon. I markedssfæren foregikk det utveksling og transaksjoner av husholdningsartikler som var motivert av kortsiktige mål som å forsyne husholdningen. Motivasjonen til å handle i prestisjesfæren var mer langsiktig fordi den var knyttet til mer vedvarende mål, som å øke sitt renommé og anseelse. Det gjaldt også sfæren for utveksling av kvinner, som var den mest langsiktige fordi den handlet om reproduksjon. Langsiktigheten av måloppnåelsen i de ulike sfærene samsvarer med deres moralske hierarkiske rangering. I markedssfæren, som er lavest i det moralske hierarkiet, foregikk det hyppige og kortsiktige utvekslinger, mens i sfæren for utveksling av kvinner, som var den øverste sfæren moralsk sett, foregikk det få, men langsiktige transaksjoner. Bohannan (1955, s.70) hevdet at Tivenes personlige økonomiske motivasjoner var basert på økonomiske prinsipper som for de var ”naturlige”. Motivasjon trenger derimot ikke å være basert på tanken om gevinst. Gjennom å sikre seg en kone og dermed sin egen reproduksjon, tilfredsstiller man andre behov enn de rent økonomiske. I det Hart (2005) kaller hjemmesfæren vil det regnes som direkte umoralsk å anse sin ektefelle som et økonomisk prosjekt. Ekteskapet skal ideelt sett, i den vestlige verden, være motivert av kjærlighet fremfor økonomiske hensyn. At ekteskap blant Tivene *ikke* kan sees i direkte sammenheng med kjærlighet, fordi det er basert på agnatiske relasjoner og avtaler, det er ikke ensbetydende med at ekteskap er økonomisk motivert.

Motivasjon er noe jeg vil komme tilbake til og gå nærmere inn på senere i denne avhandlingen. Hovedpoenget i dette delkapitlet er at selv om økonomi og markedstenkning omfatter store deler av folks liv, omfatter det ikke hele livet. I for eksempel hjemmet er det andre prinsipper for handling som gjelder. Dette kommer jeg tilbake til, og redegjør nærmere for i kapittel 7. Videre i dette kapitlet viser jeg hvordan man kan anvende sfærebegrepet på transaksjoner og utveksling i Buktafestivalen.

5.4 Sfærer i Buktafestivalen

Innledningsvis redegjorde jeg for noen av endringene i musikkbransjen som påvirker rammevilkårene for å drive festival. Endringene har påvirket artisters inntektsmodell, som igjen påvirker konsertarrangører fordi resultatet er at artistene krever høyere honorarer. Dette er markedsøkonomi med stor M, og Buktafestivalen må forholde seg til det om de som driver festivalen ønsker at den skal fortsette å eksistere i det samme formatet den har gjort hittil. Buktafestivalen forholder seg også til flere samarbeidspartnere og leverandører som man formelt sett har rene økonomiske avtaler med. Samtidig er også Buktafestivalen en leverandør som selger et produkt til publikum hvis man ser på det i ren økonomisk forstand. Oppsummert er Buktafestivalen en av mange økonomiske aktører som opererer i et unisentrisk økonomisk system. At festivalen er en stiftelse og ingen av de som driver kan berike seg økonomisk på overskuddet endrer ikke på det. Det er Buktafestivalen som kommersiell virksomhet jeg referer til som den økonomiske sfæren.

I motsetning til mange bedrifter er ikke Buktafestivalen basert utelukkende på lønnet arbeidskraft. Som de fleste andre festivaler i Norge består organisasjonen av få faste stillinger, og en større gruppe med midlertidig engasjerte mennesker. Mens de faste ansatte til Buktafestivalen jobber for lønn er den midlertidige engasjerte staben frivillig. Under gjennomføringen av Buktafestivalen er det også en rekke frivillige som jobber to eller flere skift. Staben og de frivillige jobber ikke for penger, men mottar godtgjørelser av andre slag, som mat og adgang til festivalen. Arbeidet de legger ned sørger for produksjonen av Buktafestivalen som arrangement og kan således sies å tilhøre økonomisfæren, men forholdet mellom den enkelte stab og den enkelte frivillige og Buktafestivalen er ikke et forhold basert på økonomisk gevinst. Det vil si, staben og de frivillige tjener ikke penger på sitt engasjement. Motivasjonen deres for deltagelse er ikke basert på økonomisk egennyttighet. Utvekslingen som foregår mellom staben, de frivillige og Buktafestivalen refererer jeg til som den frivillige sfæren.

5.5 Sirkulasjonsformer på Buktafestivalen

I innledningen redegjorde jeg for to eksempler hvor økonomi i monetær forstand ble diskutert i en kontekst som var definert av den frivillige sfæren. I det første eksemplet var det et stabsmedlem som ytret sin mening om at hun ikke ble tilstrekkelig kompensert. Hun hadde tidligere gitt uttrykk for det gjennom evalueringsrapporten staben må levere i etterkant av Buktafestivalen. Da hun i tillegg ga uttrykk for det til et administrasjonsmedlem, eller klagde over honoraret sitt, slik jeg fikk referert det, skapte det en ganske sterk negativ reaksjon. Reaksjonen,

som ble rettet mot meg, var at honorar ikke var et tema som var oppe for diskusjon, fordi diskusjonen ikke var ønsket blant staben. Hva som var den opprinnelige hensikten fra stabsmedlemmet sin side kan diskuteres. Etter min oppfatning ønsket hun et høyere honorar for å kompensere for at hun hadde høye utgifter i forbindelse med sitt stabsverv i Buktafestivalen. Det som er mer interessant er hvordan utsagnet ble tolket og reagert på fra administrativt hold. At noen uttrykte at de ønsket høyere honorar ble oppfattet som et klart brudd med det som ble referert til som *modellen*. Modellen er, som jeg var inne på tidligere, at goder og godtgjørelser skjer i form av fellesgoder som folk i organisasjonen til Buktafestivalen har likt utbytte av.

Som jeg var inne i på i begynnelsen av dette kapittelet kan man identifisere i hvert fall to økonomiske sfærer i Buktafestivalen. I den ene er sfæren foregår det rene økonomiske ved det å drive festival, som betaling til artister og leverandører og inntekter fra billetter og ølsalg. Den økonomiske sfæren er en del av markedet og byttemiddelet er penger. I den andre sfæren, som jeg identifiserte som frivilligsfæren, foregår det få økonomiske transaksjoner. Definisjonen av frivillighet er at man ikke får lønn for å utføre en oppgave eller å inneha et verv (Wollebæk & Sivesind 2010). Med lønn mener jeg her en utbetaling av kontanter som skal dekke andre behov enn selve utførelsen av oppgaven eller vervet. Et honorar er på sin side en økonomisk godtgjørelse som ikke er ment for å dekke mer enn akkurat de utgiftene eller kostnadene den frivillige har i forbindelse med oppgaven eller vervet. Staben og assistentstabene til Buktafestivalen får utbetalt et slikt honorar, mens de frivillige som engasjeres under gjennomføringen av festivalen ikke gjør det. Det reflekterer graden av arbeidsmengde knyttet til frivillighet snarere enn graden av frivillighet. Noe som ofte poengteres blant staben til Buktafestivalen er at de hadde tjent mer penger ved å ha en sommerjobb, eller å være på sin egen jobb, fremfor å jobbe på Buktafestivalen. Penger og økonomisk gevinst er altså ikke en motivasjonsfaktor for staben. Staben bytter sin arbeidskraft mot goder som kun kan brukes og ikke omsettes, som for eksempel stabsjakke, stabstur og andre arrangementer. De frivillige som er med under gjennomføringen av Buktafestivalen får mat mens de er på jobb og adgang til festivalen når de har fri. I tillegg får de også frivillig-*merchandise* i form av t-skjorte og sekk, og invitasjon til frivillig kickoff og frivilligfest.

Verdiene som sirkulerer i frivilligsfæren er altså av en annen karakter enn i økonomisfæren. I økonomisfæren fungerer penger som byttemiddel og verdistandard. For eksempel reflekterer honoraret til et band, hvilken posisjon de har innenfor det populærmusikalske feltet. Penger er ikke fraværende innen frivilligsfæren, men fungerer ikke som verdimåler. Det som kan kalles en tilsvarende verdimåler i frivilligsfæren er arbeidsinnsats og forpliktelser knyttet

til arbeidsinnsats. I Buktafestivalen ser man hvordan gruppeledere har større honorarer enn staben, mens staben igjen mottar flere godtgjørelser enn assistentstaben og de frivillige. Hensikten er at honoreringen skal være i samsvar med arbeidsoppgavene man er forventet å gjennomføre. Logikken innen økonomi- og frivilligsfæren er altså ikke forskjellig. I begge sfærene må man yte mer for å få mer og omvendt. I frivilligsfæren er det Buktafestivalen som setter premissene for ytelser og gjenytelser. Økonomisfæren fungerer også på grunn av penger, mens frivilligsfæren fungerer på premisset om fraværet av penger. Eller i hvert fall troen på at den er det. For det er jo penger i omløp i frivilligsfæren. Honorarene til stab og gruppeledere er et eksempel på det. Som jeg tidligere har sagt er ikke honorar nødvendigvis undergravende for frivillighet, men det er et premiss at honoraret ikke er motivasjon for frivilligheten. Dette legger press på at man ikke kan honorere for høyt. Sett i lys av det, er det ikke så rart at et ønske om høyere honorar skaper sterke reaksjoner.

Logisk sett skiller den økonomi- og frivilligsfæren seg når det kommer til motivasjon. Som tidligere nevnt er ikke frivilligsfæren uten penger, men penger er ikke toneangivende for utvekslingen som foregår der. Som jeg var inne på i kapittel 4 er de oppgitte årsakene for engasjement i Buktafestivalen varierte. I kapittel 7 redegjør jeg nærmere for de ulike motivene for deltagelse.

5.6 Ytelser og gjenytelser

Slik det fremgår av avsnittet over er honorering og godtgjørelser til frivillige en komplisert affære. Særlig gjelder dette når det kommer til staben fordi deres arbeidsinnsats er så stor og dermed blir også forventningen knyttet til gjenytelser større. Samtidig skal gjenytelsene også reflektere hvilke forventninger til arbeidsinnsats administrasjonen og styret til Buktafestivalen har til staben. For å eksemplifisere: I 2009 ble assistentstaben opprettet blant annet som et grep for å formalisere deltagelsen til såkalte *superfrivillige*, altså frivillige som bidro mer enn det som opprinnelig var krevd av de. Flere frivillige ble til assistenter og fikk dermed en mer formell tilknytning til Buktafestivalen. Assistentstaben ble honorert, men ikke like mye som staben. De fikk også noen av de samme gjenytelsene som staben fikk, som kickoff-tur, et festivalplass de kunne gi bort til en venn eller et familiemedlem og invitasjon til julebordet. I forkant av gjennomføringen av Buktafestivalen i 2011 vedtok styret å fjerne en av gjenytelsene til assistentstaben, ved at de ikke lenger kunne gi bort et festivalpass. Avgjørelsen skapte sterke reaksjoner, og styret gikk tilbake på vedtaket en stund etter. En av tilbakemeldingene som kom på vedtaket var at flere assistenter hadde allerede blitt forespeilet et sett med gjen-

ytelser da de ble rekruttert, og noen hadde kanskje allerede lovet å gi et festivalpass til en venn. At endringen kom så kort tid før festivalen kunne føre til at flere ble satt i en kinkig situasjon. Da jeg spurte en styrerepresentant om det i etterkant sa vedkommende:

Det husker jeg også ganske godt, fordi det var, det var også ganske mye motstand i mot å gjøre det da. Som også er forståelig, og det er jo en beslutning som også påvirker oss i styret for selv om vi er delt opp i styre, stab og administrasjon, så er alle stab. Og vi tok med oss selv, men det er jo et gyldig argument, vi var for sent ute med å bestemme det og det var tilbakemeldinger vi måtte ta til etterretning, og ordne da. –Styrerepresentant, Buktafestivalen

Året etter, i 2012, vedtok derimot styret å frata assistentstaben enda et gode. Fra 2009 til 2011 fikk assistentene invitasjon til Buktafestivalen sitt julebord, men fra 2012 ble det slutt på det. I diskusjonen i etterkant av vedtaket uttalte et administrasjonsmedlem at det handlet om å være tydelig på når assistentstaben sitt engasjement var gjeldende. Det var ikke forventet at de skulle bidra utover det å bistå staben under gjennomføringen av festivalen, derfor markerte kickoff-turen starten på engasjementet deres og frivilligfesten markerte slutten.

Det jeg forsøker å illustrere med eksemplet over er at selv om honorering og gjenytelser følger samme logikken som lønn når det kommer til forventinger og forpliktelser, er det vanskelig å stille noen absolutte krav. Innskrenkningen av gjenytelsene til assistentstaben kom som et resultat av at assistentstaben i løpet av noen år bestod av like mange mennesker som staben. Samtidig som det var viktig å bevare assistentenes engasjement, var det også viktig at de ikke ble en forlengelse av staben utenom gjennomføringen av festivalen. Hvis skillet mellom stab og assistentstab ble visket ut ville ikke Buktafestivalen, rent økonomisk, klare å opprettholde arrangementer som stabsturen for eksempel. Dette tror jeg styret og administrasjonen forstod tidlig, men i hvilken grad resten av organisasjonen forstod det vet jeg ikke:

...jeg syns det er dumt at assistentene ikke får være med på julebordet, sånn det var før. For det er liksom sånn, det er greit, de er jo assistenter de får mindre honorar og sånne ting, men under avvikling så jobber jo de minst like hardt, som regel da, som staberen. – Gruppeleder, Buktafestivalen.

For å unngå at assistentstaben skulle ha for store forpliktelser, skrudde man også ned forventningene gjennom å redusere gjenytelsene. Effekten av dette er jeg derimot usikker på.

5.6.1 Gruppelederhonorar

Gruppeledernes honorarer er også differensierte. Det vil si, de mottar de samme fellesgodene som resten av staben, men honoraret de får utbetalt i etterkant av gjennomføringen av Buktafestivalen varierer. Som jeg innledet denne avhandlingen med var det ingen gruppeledere som

ville uttale seg om honoraret sitt til de andre i plenum. Slik jeg opplevde det var heller ikke honorar noe utbredt diskusjonstema, selv om det fant sted. Honorarene til gruppelederne er differensierte ut i fra hvor stor arbeidsmengde de har i forbindelse med gjennomføringen av Buktafestivalen. De som har mindre for- og etterarbeid for utbetalt mindre enn de som har mye for- og etterarbeid. Å snakke om honorar og utbetalinger bidrar til å synliggjøre flere uheldige aspekter ved frivillig engasjement. For det første belyser snakk om penger deler ved den økonomiske sfæren som egentlig ikke hører hjemme i frivilligsfæren. Ved å sette en ”prislapp” på et frivillig engasjement får det øyeblikkelig noen av de samme karakteristikkene som en vanlig jobb har, altså lønn. Det fører også til at forskjeller i arbeidsmengde synliggjøres. I konfrontasjon med disse utfordringene visste ikke administrasjonsmedlemmet hvordan han skulle håndtere situasjonen og valgte å tie om det fremfor å snakke om det. At samtlige gruppeledere også tiet om det, bortsett fra hun som spurte, kan bety at de ikke ønsket å vise hvordan deres arbeidsinnsats ble vurdert opp i mot andres.

5.7 Administrasjonens mediering

Bloch og Parry snakker om hvordan Tivenes *geronotokratiske* samfunn ble utfordret og forandret da skillet mellom de økonomiske sfærene brøt sammen (Bloch & Parry 1989a, s.468). Jeg vil her se på hvem det er som kontroller utveksling og transformasjon av verdier innenfor og på tvers av de økonomiske sfærene i Buktafestivalen.

Buktafestivalen som organisasjon kan deles i to, den frivillige delen og den profesjonelle delen. Staben utgjør den frivillige delen, mens styret og administrasjon, og til dels gruppelederne, utgjør den profesjonelle delen. Den frivillige delen slipper i stor grad å forholde seg til direkte til økonomiske forhold, mens den profesjonelle delen i stor grad holder på med dette. Styret og administrasjonen setter opp budsjettet til Buktafestivalen, er ansvarlig for samarbeidsavtaler og avtaler med leverandører. I 2004, da hele staben til Buktafestivalen utgjorde styret fantes ikke dette skillet. Gjennom å utskille et eget styre og ansette en administrasjon har den frivillige staben blitt distansert fra økonomiske avgjørelser. At det er staben som utgjør generalforsamlingen er ikke ensbetydende med at alle er engasjert i eller er opptatt av at de faktisk har styring over økonomien til Buktafestivalen. På generalforsamlingen i Krakow i 2014 var det flere som uttrykte overraskelse over at et spørsmål knyttet til en spesiell post i regnskapet fra 2013 utløste nærmest en flom av tilsvarende spørsmål. Spørsmålene dreide seg i stor grad om at flere ville ha klarhet i hva utgiftsposter knyttet til deres område var brukt til. Utover det var det ingen som hadde noen innvendinger på hva det ble brukt

penger på. Det tyder på at staben til Buktafestivalen tilsynelatende har stor tillit til styret og administrasjonen, og stoler på deres avgjørelser knyttet til økonomien. Staben virker også tilsynelatende lite bevisste over makten de har over styret og administrasjonen gjennom at de utgjør generalforsamlingen. Flere stabsmedlemmer jeg snakket med uttrykte frustrasjon over dette og mente at engasjementet burde være større, det var i all hovedsak mennesker med organisasjonsbakgrunn fra andre organisasjoner enn Buktafestivalen.

5.8 Kapittelkonklusjon

I dette kapitlet har jeg vist hvordan transaksjoner og utveksling i Buktafestivalen foregår i to ulike sfærer med ulik dynamikk og motivasjon. Den ene sfæren er forbeholdt økonomiske og monetære transaksjoner og kan knyttes opp mot det jeg har kalt den *profesjonelle* delen av organisasjonen til Buktafestivalen. Den frivillige sfæren er forbeholdt frivillighet og arenaer som skaper fellesskap, og kan knyttes til den *frivillige* delen av organisasjonen. I den frivillige sfæren er det ikke penger som er motivasjon eller drivkraft, men snarere andre former for motivasjon. Administrasjonen og styret fungerer på flere måter som portvokter mellom sfærene, da de forholder seg til aktivitet både i den økonomiske og den frivillige sfæren. Som jeg viste over, og som jeg kommer tilbake til er motivasjon i den frivillige, fellesskapsdelen av organisasjonen vanskelig å begrepsfeste.

6 FESTIVAL OG FELLESSKAP

I dette kapittelet går jeg nærmere inn på hva det er som foregår i den frivillige sfæren og forsøker å peke på årsaker til hvorfor penger og betaling ikke hører hjemme der. Jeg tar for meg Victor Turners (1969) begrep om *communitas*, og Vered Amits (2012) innvendinger mot den analytiske bruken av begrepet. Jeg benytter Turners og Amit begreper om fellesskap for å belyse fellesskapet som oppstår i internt i organisasjonen til Buktafestivalen.

6.1 *Communitas* og consociation

Victor Turner (1969, s.96) benytter begrepet *communitas* første gang i *The Ritual Process*, hvor han beskrev det som fellesskapet som oppstår mellom personer som sammen befinner seg i liminalitet eller gjennomgår en liminalfase. Turner (1969) bygger videre på Arnold Van Genneps (1960) begrep om *rites de passage*, overgangsritualer. Overgangsritualer gjenkjennes oftest gjennom tre faser som et menneske må gjennom: separasjon, liminalitet og reintegrasjon (1969, s.94). Liminalfasen karakteriseres som *mellom* to faste tilstander eller statuser. De som befinner seg i liminalfasen er således uten status og utenfor fastsatte kategorier. Turner (1969, s.95) hevder at de liminale blir ikke-personer i samfunnet og kan sammenlignes med døde og ufødte. De er både døde, separert, og ufødte, ikke reintegrert på samme tid. Grupper av liminale kjennetegnes ofte ved at likheten mellom de vektlegges. De er uten status og eiendeler og ekskludert fra samfunnet sammen, noe som kan gi følelsen av kameratskap og egalitet (1969, s.95). *Communitas* er det forholdet som oppstår mellom mennesker som befinner seg i en liminalfase. Det skiller seg fra dagligdags kameratskap fordi det ikke forholder seg til samfunnsstrukturer (Turner 1974, s.274).

Vered Amit (2012, s.16) hevder med referanse til Jankowiak og White (1999, s.336) at *communitas* som konsept har blitt for ukritisk inkorporert i antropologers analytiske verktøykasse i studier av rituelle og religiøse hendelser, samt festivaler. Den utstrakte bruken, og ulike konseptualiseringer av begrepet medfører at det har mistet noe av sin analytiske verdi (Amit & Rapport 2012, s.16). Amit (2012, s.16) understreker at Turner (1969) forstod begrepet *communitas* som en spesiell tilstand av kollektivt fellesskap, som mest sannsynlig kom til å oppstå i en liminalfase. Siden liminalitet oppløser struktur, har også *communitas* en anti-strukturell karakter, noe som også stiller *communitas* i opposisjon til etablert samfunnsstruktur. Samtidig påpeker hun at *communitas* er spontant og ikke kan vedvare lenge før det blir

preget av struktur (Amit & Rapport 2012, s.17). Som Amit (2012, s.17) påpeker, hevder Turner (1974, s.296) at samfunnsforskere har vært for opphengt i samfunnsstruktur og har avskrevet alt som ikke kunne relateres til samsfunnstruktur som psykologisk, uten at det gir noen fullstendig forklaring. Oppfatningen bidrar til å konstruere et dikotomisk skille mellom samfunn og individ, mens Turner (1974, s.296) hevder at skillet går mellom en fri og ubunden og en bunden sosial dimensjon av samfunnet, eller struktur og anti-struktur. Anti-struktur er altså ikke et negativ, men en motsetning. Amit (2012) utfordrer konseptet liminalitet slik Turner (1969; 1974) anvender det. Som nevnt over er liminalitet en fase i en overgang og forutsetter dermed en form for forandring eller endring hos mennesker som gjennomgår en liminalfase. Amit (2012, s.21) hevder at liminalitet i noen tilfeller forutsetter at endring *ikke* forekommer, men at liminalfasen er temporær og inntreffer som en pause eller et opphold fra normal hverdag. Som eksempel viser hun til turister, utvekslingsstudenter og arbeidsmigranter som reiser i den hensikt å avstå fra sine daglige rutiner og oppgaver, for å oppleve noe annet før de returnerer (Amit & Rapport 2012, s.20). Amit (2012, s.21) påpeker at følelsen av intimitet og fellesskap som kan oppstå mellom folk i samme liminale situasjon kan minne om *communitas*. Likevel foreslår hun begrepet *consociation* som et alternativ til *communitas*. Det finnes ingen direkte oversettelse til norsk, men fra latin kan *consociat* oversettes til *tilknyttede*. Amit (2012, s.24) viser til definisjonen *forening gjennom fellesskap eller allianse*⁷ som best egnet. Jeg vil for enkelhets skyld benytte meg av begrepet uten å oversette det. Som eksempel tar hun for seg Noel Dycks (2002) studie av foreldre som engasjerer seg i barneidrett. Dyck (2002, s.118) hevder at foreldre som er engasjert i idrettsklubben til barna sine kan oppleve fellesskap med hverandre. Deltagelse på samme arrangementer og felles erfaringer gir foreldrene en følelse av fellesskap med hverandre, uten at det forutsetter at de møtes utenfor konteksten barneidretten skaper (Dyck 2002, s.107). Amit (2012, s.26) argumenterer for at fellesskapet mellom idrettsforeldrene står i kontrast til *communitas* fordi i stedet for å være *utenfor* struktur, er fellesskapet kontekstualisert av foreldrenes status og roller. Foreldrene har ulike forutsetninger for deltagelse, og føler ikke nødvendigvis noen form for forpliktelse til å engasjere seg i hverandres liv.

Amit (2012) foreslår altså et nytt analytisk begrep for å snakke om fellesskap. Der *communitas* handler om totalt, men tidsmessig begrenset fellesskap, kan *consociation* benyttes om vedvarende, men ikke totale fellesskap. Amit (2012) viser til Dyck (2002) og foreldre som engasjerer seg på fritiden, men det analytiske begrepet kan for eksempel også omfatte

⁷ Association in fellowship or alliance. Min oversettelse.

kollegiale relasjoner på en arbeidsplass. Bedriftsledere som driver med det som ofte kalles ”team-building” har skjønnet verdien av å gi kolleger felles opplevelser, når de sender hele bedriften på ”blåtur”. Fellesskap trenger ikke nødvendigvis å være totalt, eller anti-strukturelt i Turners (1969) forstand. At det er mulig gjør derimot ikke begrepet om *communitas* overflødig. Jankowiak og White (1999, s.347) konkluderer med at det eneste deltagerne på Mardi Gras har til felles er enigheten om ikke å blande seg i hva andre gjør. De innrømmer likevel på slutten at de som deltar i karnevalet med kostymer og de som deltar sammen med venner kan føle en form for *communitas* seg i mellom.

6.2 Fellesskap gjennom narrativ

Buktafestivalen ble til som et resultat av at noen mente at det skjedde for lite i Tromsø om sommeren, og tok på seg oppgaven med å gjøre noe med det. De som stiftet festivalen utgjorde samtidig også styret og staben under den første gjennomføringen. Å arrangere en festival kan skape opplevelser som kan minne om Turners (1969) begrep om *communitas*. Staben går ut av sine daglige virker og inn i en rolle hvor man sammen med mange andre skal løfte frem et felles prosjekt. Det oppstår en intern dynamikk og man befinner seg i en slags unntakstilstand. Å løfte noen sammen kan gi en følelse av fellesskap mellom de som løfter, og det kan gi en følelse av eierskap til det som løftes. I dette avsnittet går jeg inn på hva som kan skape fellesskap mellom folk i staben til Buktafestivalen.

I løpet av et år møtes staben, styret og administrasjonen til Buktafestivalen rekke ganger. Som jeg har vært inne på tidligere reiser de blant annet på stabstur til utlandet hvert år og det avholdes julebord og middager i forbindelse med generalforsamling og seminarer. Når *organisasjonen* Buktafestivalen reiser til Krakow eller til København på stabstur er det ikke bare for å starte arbeidet med gjennomføringen av årets Buktafestival. Det *formelle* programmet består, i tillegg til eksterne foredrags- eller kursholdere av faste innslag som en presentasjon av Buktafestivalens formål og verdier, presentasjon av årets artister og generalforsamling. Med unntak av generalforsamlingen er det formelle programmet svært uformelt. For å understreke: På stabsturen til Krakow gjorde administrasjonen presentasjonen av Buktafestivalen i form av en quiz, hvor det var om å gjøre å ha kunne mest mulig om festivalens formål og historie. Vinnerlaget vant en middag på restaurant i Tromsø, med den uttalte hensikt at da ville folk pugge til neste år. Mye av tiden på dagen er satt av til gruppeledernes disposisjon, hvor de selv er ansvarlige for å lage et opplegg for sin avdeling. De fleste pleier da å gå på kafé eller restaurant og kombinere møte og måltid. Når det i ettertid snakkes om hva som har

skjedd på ulike stabsturer, er det derimot ikke det som skjer på dagtid som diskuteres. Det de fleste gleder seg til med turen er middagene på kvelden og det som skjer etterpå. Administrasjonen har på forhånd gitt noen i oppgave å lage et opplegg for resten og det har i mer enn et tilfelle endt på karaokebar. Utpekingen av sosialansvarlige var noe som begynte i 2013, etter at det ble oppfattet som negativt at man ble spredd på flere uteplasser etter middagen på stabsturen året før. Folk sprer seg til andre steder etter hvert, selv om det er et felles opplegg på begynnelsen av kvelden. Noen benytter stabsturen som en anledning til å ta litt mer av enn andre, og fester til langt på natt. Samtaleemnet på frokosten dagen etter en kveld ute på byen er ofte hvem som gjorde hva og hvem som gikk hvor og hvor det var nachspiel. Også på hjemreisen diskuteres det hva som har hendt i løpet av helgen.

Amit (2012, s.26) hevder at den delte opplevelsen kombinert med delingen av historier om den bidrar til å gjøre bekjente til *consociates*. Det kan også bety at det kollegiale forhold styrkes, gjennom at man blir kjent med hverandre som personer fremfor utøvere av spesifikke oppgaver. Man skaper et fellesskap som er basert på delte opplevelser og narrativ. Når det gjelder stabsturen spesifikt kan man se hvordan dette er gjeldende og hvorfor stabsturen er viktig for fellesskapsfølelsen i Buktafestivalen. Et aspekt ved stabsturen som skiller seg fra de andre møteplassene og arrangementene organisasjonen til Buktafestivalen deltar på gjennom et år, er at den befinner seg på et nytt sted hvert år. Mens for eksempel kickoff-turen til Grøt-fjord og julebordet preges av at innholdet i arrangementene og lokasjon stort sett er det samme, gir stabsturen hvert år nye opplevelser og nye muligheter for å skape relasjoner. Selv om mye av innholdet på stabsturen er det samme, gjør nye lokasjoner at de erfaringene som deles også er knyttet til et spesielt sted. I 2015 var jeg på et privat arrangement i regi av Buktafestivalens styremedlemmer. Tilstede var også personer som tidligere hadde vært med i staben til Buktafestivalen. Ved bordet jeg satt ble det delt og fortalt historier fra tidligere stabsturer, da alt var villere og festingen hardere. Selv hadde jeg ikke deltatt på noen av de turene det ble delt historier fra, men kjente til flere av personene det ble fortalt om og kunne på en måte relatere til det de fortalte om. For det handlet jo om mye av det samme som jeg opplevde seg på de stabsturene jeg hadde deltatt på: En stor gjeng med mange ulike mennesker, som gjerne havnet i trøbbel på en eller annen måte da de reiste til utlandet. Eller enkeltpersoner som tabbet seg ut på et eller annet vis, eventuelt pratet seg selv ut av en tilsynelatende vanskelig situasjon. Delingen av historiene ga meg og de tidligere stabsmedlemmene en felles tilknytning til Buktafestivalen. Selv om vi ikke delte de samme opplevelsene, så kunne vi fortsatt relatere til hverandres historier. Noen av narrativeene går igjen nærmest som myter: ”Har du hørt om

den gangen han ... kjøpte en ... til han....?”, eller ”Den gangen han ... holdt på å bli arrestert?”. Ved å legge stabsturen til et nytt sted hvert år legger administrasjonen til Buktafestivalen til rette for nye muligheter til å dele opplevelser og erfaringer. Da det kun er de som var i staben akkurat det året som var der blir opplevelsene også eksklusive for de. Selv om tidligere og tilkommende stabsmedlemmer hører historier fra stabsturene, og kan relatere til de, er det de som deltok som først og fremst har fellesskap gjennom consociation. Begrepet om *communitas* er derimot mer passende i denne sammenhengen, da det først og fremst ikke handler om historiene som deles, men følelsene de skaper. Stabsturen og andre arrangementer hvor organisasjonen til Buktafestivalen deltar skaper *anti-struktur*, da det er en *fri og ubunden* form for sosialitet.

I en annen organisasjon jeg har vært engasjert i, avholdt man et seminar for organisasjonens ledere to ganger i året. Seminaret ble vanligvis avholdt på samme sted hver gang, men en gang hadde man vært for sent ute med bestillingen. Som et resultat ble seminaret lagt til et nytt sted. I tiden etter, da det kom nye ledere til, ble det uttrykt at de var lei av å høre hva som hadde skjedd der. De uttrykte misunnelse på de som hadde vært der. At man dro til et nytt sted ga nye muligheter for opplevelser. Selve innholdet i seminaret var ikke utenom det vanlige, men den nye settingen ga rom for andre opplevelser. Fellesskapet som oppsto av å dele felles referansepunkter ekskluderte samtidig de som ikke deltok. Når organisasjonen Buktafestivalen reiser på stabstur skapes det narrativ som både inkluderer de som deltok og ekskluderer de som ikke var med. I etterkant av stabsturen til Krakow snakket jeg med et stabsmedlem som mente at han hadde gått glipp av så mye siden han ikke deltok på turen. Mye som ble snakket om i ettertid hadde gjerne en eller annen referanse til stabsturen som han ikke kunne relatere til. Det var ikke bare det som hadde skjedd, men også mye av det som hadde blitt diskutert og gruppearbeid som var foretatt som var felles referansepunkter for deltagerne, men som han ikke delte med de andre.

Fellesskapet mellom de som deltar på stabsturen til Buktafestivalen kan teknisk sett kalles for det Amit (2012) omtaler som consociation, men Turners (1969) *communitas* samsvarer bedre med effekten stabsturen har på organisasjonen. Da har jeg valgt å fokusere både på hva som faktisk skjer i løpet av en stabstur, men også hvordan hendelser i etterkant blir benyttet som historier som gjenfortelles og deles blant staben til Buktafestivalen. Deltagerne får felles referansepunkt gjennom å oppleve noe sammen. Når de snakker om og deler historier fra stabsturen i etterkant reproducerer de samtidig fellesskapet seg imellom. Nye stabsmedlemmer kan tenkes å ha vanskelig for å delta i dette fellesskapet hvis de ikke har deltatt

på stabsturen. *Communitas* fordrer en anti-struktur og fellesskapsopplevelser som jeg vil hevde at er høyst gjeldende når organisasjonen til Buktafestivalen drar på tur sammen.

Selv om staben og styret til Buktafestivalen har tatt fri fra sine daglige virker for å reise bort sammen er fortsatt mye av strukturen fra deres vanlige liv synlige. Det beror på at mange av de som er engasjerte i staben også har andre relasjoner til hverandre som ikke er regulert av deres posisjon i Buktafestivalen. Disse relasjonene er gjerne synlig i hvordan romfordelingen er gjort, da mange ønsker å dele rom med noen de allerede kjenner eller har et romantisk forhold til. Det ble gjort et poeng av det da kjæresten til et stabsmedlem også kom inn i staben og skulle være med på stabstur. Tidligere hadde han delt rom med gruppelederen sin, og de to ble oppfattet som et slags uatskillelig radarpar i sammenheng med Buktafestivalen. Da kjæresten skulle være med, brøt det med en etablert norm om at de to alltid var sammen. Staben til Buktafestivalen er dermed også preget av andre strukturer enn de som er utformet på organisasjonskartet. At disse strukturene er gjeldene har derimot ikke stor betydning for organisasjonens struktur, som utjevnes ved at man reiser bort og gjør noe sammen. Som jeg skal vise skapes følelsen av *communitas* også ved andre anledninger.

6.3 *Communitas* i Telegrafbukta

Stabsturen bidrar til å gi staben, styret og administrasjonen til Buktafestivalen felles opplevelser som de senere deler med hverandre. Turen bidrar også til at organisasjonsstrukturen ikke blir så viktig, fordi alle er med på det som skjer og deltar ikke nødvendigvis i kraft av sine verv, men i kraft av sin generelle deltagelse i fellesskapet. Når organisasjonen senere samles i Telegrafbukta for å ”lage festival” er det en annen form for fellesskap som oppstår. Det vil jeg gå nærmere inn på her.

Søndagen uken før Buktafestivalen arrangeres begynner administrasjonen og staben å sette opp festivalområdet. *Oppriggen* varer helt til dørene åpner påfølgende torsdag klokken 16:00. På denne søndagen er det ikke så viktig hvilken avdeling man tilhører, eller hvilken posisjon man har i organisasjonen, man deltar i arbeidet som må gjøres og hjelper til der det trengs. *Oppriggen* ledes av produsent, områdeleder og oppriggsansvarlig i staben, i tillegg til noen assistenter som har spesifikke ansvarsområder. Frivillige som har meldt seg til opprigg er også tilstede og får tildelt oppgaver fra de som er ansvarlige for arbeidet. På forhånd er det sendt ut en produksjonsplan med informasjon om hva som skal skje når, og beskjed om at alle stabsmedlemmer må være tilstede når deres område skal rigges. Fra oppriggen starter, til fes-

tivalgjennomføringen og man er ferdig med *nedriggen*, går organisasjonen inn i en slags operativ modus.

Under gjennomføringen av Buktafestivalen, fra oppriggen begynner til nedriggen er avsluttet, understrekes likhet og fellesskap i organisasjonen. For eksempel gjøres det gjennom at administrasjonen, styret staben og assistentstaben har på seg *stabsjakker*. Stabsjakken viser at man er tilknyttet Buktafestivalen, men ikke hvilken posisjon i organisasjonen man har. Festival sjefen og assistenten går med andre ord kledd likt. Deltagelse i fellesskapet fordrer også at man har en rolle i gjennomføringen av festivalen. Det vil si at man ikke kan delta i fellesskapet på generell basis, men at man må ha en spesiell funksjon eller oppgave. For eksempel at man er ansvarlig for en bar, eller at man bidrar til at samarbeidspartnerne til Buktafestivalen har en god opplevelse. For organisasjonen til Buktafestivalen markerer gjennomføringen av festivalen kulmineringen av arbeidet de har lagt ned siden forrige års festival. I noen tilfeller kan det også være et resultat av mange års arbeid, som da bookingsansvarlige endelig fikk se det bandet som han lenge hadde ønsket skulle spille på festivalen. Under gjennomføringen av Buktafestivalen går organisasjonen nærmest inn i en unntakstilstand hvor de går ut av sine daglige virker og er i Telegrafbukta fra tidlig om morgenen til sent på kvelden. Administrasjonen går per definisjon ikke ut av sine daglige virker, men over fra å ha en kontorjobb til å lede ulike deler av virksomheten i Telegrafbukta.

Falassi (1987, s.4) skriver om at tiden forandrer seg i forbindelse med festivaler, enten ved gradvis eller plutselig endring. Endringen skaper *time out of time*, altså et tidsrom utenfor vanlig tidsregning. I festivaltid er det ikke timer og dager som bestemmer tiden, men snarer hendelser og begivenheter. *Time out of time* gir resonans til det Turner (1969, s.96) omtaler som *moment in and out of time*. Eller inn og ut av sosiale strukturer som avdekker generelle sosiale bånd som opphører å eksistere, men som samtidig blir et mangfold av strukturelle tilknytninger (1969, s.96). Altså, når man går gjennom et overgangsritual går man ut av sosial struktur for å passere inn en liminalfase som preges av at de *vanlige* sosiale strukturer ikke gjelder for de liminale, før de reintegreres i samfunnet, men da med en annen rolle og andre forpliktelser enn tidligere. Å gjennomføre en festival kan minne om å være i en liminalfase fordi sosiale strukturer opphører å eksistere. Organisasjonen opplever med andre ord anti-struktur gjennom at det sosiale blir friere og mer egalitært. Hvilke roller staben eller de frivillige spiller til vanlig har lite å si for den sosiale strukturen som oppstår under Buktafestivalen. For eksempel har Buktafestivalen et samarbeid med Kafé X, et nettverkstilbud for tidligere rusavhengige. Brukerne av tilbudet har mulighet til å melde seg som frivillig under festivalen

og bidrar på lik linje med andre frivillige. For noen år siden var også en av Tromsø politiske ledere engasjert som frivillig under gjennomføringen av festivalen. Som frivillige i Buktafestivalen stilte tidligere rusavhengige og styrende politikere på likt grunnlag og det ble ikke gjort noen forskjell på de. Skillene mellom de ble fjernet i kraft av at de utførte samme oppgaver under like forutsetninger i en kontekst hvor samfunnsmessige sosiale strukturer også var fjernet.

Buktafestivalen er ikke et overgangsritual, selv om jeg vet at det kan føles slik når man gjennomfører sin første festival. Likevel har festivalgjennomføring elementer ved seg som gjør det naturlig å sammenligne det med liminalitet. Turner (1969, s.96) hevder at liminalitet er en forutsetning for at *communitas* skal kunne oppstå. Fellesskapet som oppstår under Buktafestival bærer altså preg av at man understreker likheten mellom de som deltar. Selv om det eksisterer et hierarki basert på oppgaver knyttet til festivalen legitimeres dette i stor grad av staben med at *slik må det jo være, noen må jo være ansvarlige*. Rang knyttes med andre ord ikke til person, men til ansvarsfordeling. Gruppelederne regnes ikke først og fremst som *sjef*, men som deltagere med et særs ansvar og kunnskap om sitt område. Jo mer ansvar, jo høyere opp på organisasjonskartet befinner man seg, men det betyr ikke at man sosialt sett rangerer over staben eller assistentstaben⁸. Fellesskapet i Buktafestivalen er sentralt for staben. På spørsmål om hvorfor de engasjerer seg i festivalen svarte de fleste at det var fordi det er sosialt, de møter mennesker de vanligvis ikke ville blitt kjent med og de får seg venner. Hvis det sosiale aspektet ved deltagelsen står sentralt og fellesskapet er viktigere en individuell deltagelse kan det anses som ødeleggende å motta betaling for innsatsen sin. Mary Douglas (1997, s.50) skriver om skitt og forurensning, og hevder at skitt er *matter out of place*. Det betyr at noe ikke nødvendigvis er skittent i seg selv, men blir det i relasjon til noe annet. Som jeg la frem i innledningen og diskuterte i forrige kapittel, ble ønsket om høyere honorar møtt med en sterk negativ reaksjon, og spørsmålet om gruppelederhonorarene ble møtt med stillhet. I konteksten den frivillig sfæren skaper, hvor fellesskap og felles innsats for festivalgjennomføringen står sentralt, kan penger og betaling betraktes som nettopp *matter out of place*. Penger og betaling er uløselig knyttet opp mot lønn. Lønn tilhører den økonomiske sfæren og er ikke et virkemiddel for motivasjon når det kommer til frivillighet. Derfor kan penger virke forurensende og truende for frivilligheten. Noe som igjen kan forklare reaksjonene på betalingsproblemløse. Lønn representerer økonomisk motivasjon og i Buktafestivalen sitt tilfelle:

⁸ Hvis man skal sette opp et sosialt hierarki i Buktafestivalen vil det i større grad være knyttet til ansiennitet og kredibilitet, men det er ikke relevant i denne sammenhengen.

at individer tjener på innsatsen til fellesskapet. Administrasjonen er i en slik posisjon at de mottar lønn for sin innsats. Det legitimeres på sett og vis gjennom at ”noen må jo gjøre den jobben” og gjennom at administrasjonen bidrar til å skape og deltar på lik linje med staben på de sosiale arrangementene. I forbindelse med et seminar jeg deltok på sammen med administrasjonen til Buktafestivalen var det en av de som uttrykte at selv om de var lønnet, ”la de ned ganske mange dugnadstimer i løpet av et år de også”. Jeg oppfattet dette som et uttrykk for å vise at man ikke er med på det for pengene sin del. Et uttrykk jeg også har hørt mange ganger er at ”man blir ikke rik av å lage festival”. I Buktafestivalen sitt tilfelle stemmer det ganske godt. Administrasjonen kan altså motta lønn uten at det er problematiske for den frivillige staben, fordi administrasjonen sin deltagelse i fellesskapet kommuniseres i større grad enn deres økonomiske utbytte. De må altså kommunisere en annen *motivasjon* enn økonomisk motivasjon for å legitimere at de tjener penger på å arrangere festival.

6.4 Kapittelkonklusjon

I dette kapitlet har jeg redegjort for Victor Turners (1969) begrep om *communitas* og Vered Amits (2012) innvending mot begrepet og hennes alternative begrep *consociation*. Jeg har vist hvordan begge begrepene kan appliseres på fellesskapet internt i organisasjonen til Buktafestivalen, men at *consociation* ikke redegjør for følelsene av samhold og fellesskap på en tilstrekkelig måte når det kommer til Buktafestivalen. Både stabsturen og gjennomføringen av Buktafestivalen skaper følelser som ligner mer på Turners (1969) begrep om *communitas*. Fellesskap er sentralt for det jeg i forrige kapittel kalte for den frivillige sfæren, som består av den frivillige innsatsen som legges ned i å gjennomføre Buktafestivalen. Som jeg også var inne på i forrige kapittel er ikke penger og økonomisk gevinst en motivasjonsfaktor for verken staben eller de frivillige. Spørsmål om penger og betaling kan virke forurensende, i Mary Douglas' (1997) forstand, og ødeleggende for andre typer motivasjon og verdier. At administrasjonen kan også gi de et behov for å kommunisere tydeligere at de også legger ned frivillig innsats og ikke hovedsakelig er motivert av økonomisk utbytte. Spørsmålet som ikke er besvart i dette kapitlet er hva som motiverer den frivillige innsatsen til organisasjonen og de frivillige som melder seg til å være med på gjennomføringen av Buktafestivalen. Det spørsmålet vil jeg gå nærmere inn på neste kapittel.

7 MOTIVASJON OG FELLESSKAP

I dette kapitlet tar jeg for meg Bloch og Parrys (1989a) teori om hvordan ulik motivasjon ligger til grunn for kortsiktige og langsiktige transaksjoner. Jeg knytter teorien opp mot eksemplene fra innledningen og ser den i sammenheng med motivasjon for deltagelse i Buktafestivalen. Videre tar jeg for meg David Graebers (2001) ulike teoretiseringer omkring verdibegrepet og viser hvordan et økonomisk tankesett kan påvirke hvordan man teoretiserer om motivasjon på.

7.1 Individ og fellesskap

Bloch og Parrys (1989a) formål med antologien *Money and the morality of exchange* (1989b) er å vise hvordan penger kan forstås ulikt i ulike situasjoner og sammenhenger. Med særlig fokus på den *moralske evalueringen* av monetær og kommersiell utveksling, sammenlignet med andre former for utveksling viser de at forståelsen av penger og hvordan de vurderes moralsk kun er mulig i kulturell kontekst (Bloch & Parry 1989a, s.1). Med andre ord, det er store kulturelle variasjoner i hvordan penger blir ansett og benyttet.

Bloch og Parry (1989a) hevder imidlertid at til tross for store kulturelle variasjoner kan de se et generelt mønster knyttet til transaksjoner og utveksling basert på artiklene i boken. De hevder at det generelt sett inngår i kortsiktig individuell tilegnelse eller er knyttet til den langsiktige reproduksjonen av samfunnet. Det de beskriver et sett med generelle idéer om individets plass i en sosial og kosmisk orden, som også transenderer individet (Bloch & Parry 1989a, s.26) Hvert samfunn må ideelt sett ha en sfære hvor individuell tilegnelse er legitimt, men denne sfæren er separert fra og underordnet sfæren for sosial og samfunnsmessig reproduksjon. Som jeg var inne på i diskusjonen om sfærebegrepet i kapittel 5 markeres skillet mellom sfærer ved hvorvidt rask transformasjon er mulig (Barth 2004, s.58). Noen former for transaksjon er også ansett som umoralsk. Jeg viste også hvordan Bloch og Parry (1989a) kritiserte Bohannans (1959) vurdering av effekten penger hadde på Tiv-økonomien. De mente at det ikke var pengene i seg selv som var problemet, snarere at det tradisjonelle levesettet ble utfordret. Bloch og Parry (1989a) hevder at moralisering over transaksjoner og utveksling har en direkte sammenheng med hvilken vei en verdi konverteres. En anskaffelse foretatt i den kortsiktige, individuelt orienterte, sfæren som blir konvertert slik at den bidrar til reproduksjon av den langsiktige *syklusen* moralsk sett blir ansett som positiv i en svært generell grad.

En tilsvarende konvertering i motsatt retning vil vekke fordømmelse fordi det åpner for muligheten for at tilegnelse i den kortsiktige, individuelle sfæren blir et mål i seg selv, og dermed slutter å være underordnet sfæren for reproduksjon av samfunnet. Det aller verste en person kan gjøre er å avlede ressurser fra den langsiktige syklusen, altså ressurser som bidrar til å opprettholde og reprodusere den kosmiske orden, til sine egne kortsiktige transaksjoner (Bloch & Parry 1989a, s.26–27).

Som jeg har vært inne på i kapittel 5 beskriver Hart (2005) et skille i vestlige industri-samfunn, mellom arbeid som foregår i hjemmet og arbeid som foregår ute, altså lønnsarbeid. Lønnsarbeidet foretas for å kunne bidra til opprettholdelsen og reproduksjonen av hjemmet. Allokering av ressurser (lønn) fra arbeidssfæren til hjemmesfæren anses som normalt og ønskelig. Samtidig oppfattes salg av seksuelle tjenester, som er en sentral del av reproduksjon av familien som enhet, som umoralsk. Prostitusjon allokterer menneskelige ressurser fra hjemmesfæren og konverterer de til monetære ressurser beregnet på personlig gevinst.

Bloch og Parry (1989a) hevder at skiller mellom individuell og samfunnsmessig gevinst manifesterer seg i alle samfunn, men at de manifesterer seg på ulike måter. Penger er i kapitalistiske samfunn forbeholdt *økonomien*, hvis moralitet er å øke verdi. I ikke-kapitalistiske samfunn kan penger være forbeholdt en helt annen rolle som ikke trenger å være skilt ut fra det øvrige samfunnet til en egen *økonomi*. Da vil penger også være tilskrevet en annen, om noen, moralitet (Bloch & Parry 1989a, s.9). I kapittel 5 viste jeg for eksempel hvordan Tivenes samfunnsstruktur ble utfordret og endret på grunn av muligheten til å utveksle kvinner mot penger og dermed konvertere fra en sfære utelukkende knyttet til reproduksjon (giftmål) til individuell gevinst. På samme måte kan de øselgende kvinnene på markedet i Darfur anses som umoralske fordi de avleder en ressurs som bidrar til å opprettholde sosiale relasjoner.

Går en tilbake til eksemplene fra innledningen kan man se at det er mulig å se også de i lys av Bloch og Parrys (1989a) teori. I det første tilfellet, hvor et stabsmedlem uttrykker misnøye med honoraret sitt kan en trekke paralleller mellom det Bloch og Parry (1989a) sier og Buktafestivalen generelt. Folk i organisasjonen til Buktafestivalen engasjerer seg og bidrar til festivalen gjennom å gi av sin tid og sin energi, uten at de stiller sterke eller bastante krav til hva de ønsker igjen. Som jeg har vært inne på flere ganger tidligere blir staben og gruppelederne honorert for sin innsats, men beløpene som utbetales reflekteres ikke i innsatsen. De får igjen langt mindre enn det de selv bidrar med. ”Den kosmiske orden” de bidrar til å opprettholde og reprodusere gjennom sin innsats er Buktafestivalen. Både musikkfestivalen som

de arrangerer og fellesskapet internt i organisasjonen. Staben konverterer altså sine personlige ressurser til fellesskapsprosjektet. Når et stabsmedlem da uttrykker at hun ikke er fornøyd med hva hun selv får igjen for sin innsats, kan det oppfattes som et ønske om å *tjene* noe personlig på engasjementet sitt. En slik situasjon vil skape negative reaksjoner fordi konvertering av ressurser fra fellesskapsprosjektet Buktafestivalen, til individet oppfattes som umoralsk. Som Bloch og Parry (1989a, s.27) påpeker er grådighet, når man tar fra fellesskapet og gir til seg selv, den største synd. Det er grunn til å tro at gruppelederne i Buktafestivalen ikke vil bli oppfattet på den måten. Som jeg forklarte i det andre eksemplet fra innledningen ble de tause da de fikk spørsmål om hvor mye de *fikk*. De kan selv ha oppfattet at de ikke *fikk* noe som helst, men at de honoraret, eller kompensasjonen, fra Buktafestivalen gjorde at de kunne *gi* mer. De ville i hvert fall ikke ta bladet fra munnen og dele i plenum, med de andre gruppelederne, hvor stort eller lite honoraret deres var på. Samtidig er det også et spørsmål om ulike typer av motivasjon som jeg videre i avhandlingen vil vise at står i et motsetningsforhold til hverandre.

7.2 Motiver for deltagelse og engasjement

Som jeg redegjorde for i kapittel 4 er det flere årsaker til at folk i organisasjonen til Buktafestivalen velger å bidra med sitt engasjement. Som det fremgår der handler det mye om å være med på å skape noe, samtidig som man er med på noe sosialt og får muligheten til å lære nye ting. En av aspektene som var mindre viktig, eller som ble tatt for gitt, var musikken. Folk i organisasjonen til Buktafestivalen bidrar ikke til å skape konsertopplevelser for seg selv, men for andre. Selv om musikk og artistene på scenen er viktig for mange, ble de ikke alltid oppgitt som årsak til engasjement, men snarere som en inngang til festivalen. I dette avsnittet ser jeg nærmere på motiver for deltagelse og engasjement i Buktafestivalen.

7.2.1 Erfaring som individuelt utbytte

Det fremstår ut i fra det jeg har vært inne på over som om individuelt utbytte ikke er en legitim årsak til å engasjere seg som frivillig. Selv ikke når man blir økonomisk kompensert for engasjementet sitt. På spørsmål om hvorfor de er med i Buktafestivalen svarte informantene mine svært variert, dog med flere fellesnevne.

Det er veldig gøy å skape noe i lag, det er veldig mye av det sosiale som motiverer meg også har jeg selvfølgelig lært ufattelig mye som er veldig, veldig gøy. – Gruppeleder, Buktafestivalen

Meningen med dette sitatet er ikke enestående i sitt slag. Det er kanskje ikke særlig overraskende, da man kan forvente at de som *ikke* synes det er gøy å arrangere festival fort faller fra. Det er jo flere som kun har vært innom staben eller assistentstaben i et eller to år, før de velger å bruke sommerukene i juli til noe annet. At det er lærerikt er også essensielt, og gikk igjen hos de fleste jeg snakket med.

Nei, det har jo vært veldig artig. Det har vært masse hyggelige folk, og møtt på utfordringer, nye utfordringer hele tiden, det er artig å få utvikle seg. – Stabsmedlem, Buktafestivalen

Denne personen sier mye av det samme som blir sagt over, men i tillegg det at vedkommende får muligheten til å *utvikle seg* selv gjennom arbeidet med Buktafestivalen.

7.2.2 Motivasjon: Å få eller å gi?

Motivasjonen hos de fleste virker sammensatt og at det er vanskelig for de å peke på et enkelt element eller aspekt som er avgjørende for deres engasjement. Et av de tydeligste kom fra en i Buktafestivalens styre:

Men det er jo også, en av årsakene er at Bukta er en festival som bidrar veldig til lokalmiljøet og er en bedrift som bidrar til at vi skal løfte unge folk opp og frem, akkurat som jeg fikk sjansen til.

Og Bukta gir amatører sjansen. Og det vil jeg gjerne være med å bidra til videre.
– Styrerepresentant, Buktafestivalen

Motivene som ble uttrykt her var et av de mer saksorienterte motivene (Wollebæk & Sivesind 2010) som ble uttrykt. Samtidig understreker det en holdning om at det er viktig for vedkommende å videreføre den muligheten en selv hadde fått. Noe som synes å gå igjen blant de jeg snakket med var at de ønsket å bruke det de lærte, for å bidra til å gjøre Buktafestivalen bedre.

Jeg valgte å være med andre året fordi jeg ville prøve igjen, liksom. Det gikk veldig bra første året og jeg ville se om jeg kunne gjøre det like bra andre året. – Stabsmedlem, Buktafestivalen

Vedkommende jeg snakket med her, hadde også under gjennomføringen av Buktafestivalen et fokus på hvordan en skulle gjennomføre en bedre festival enn året før. Målet var altså ikke å gjøre det *like bra*, men *bedre* enn tidligere. For å opprettholde ”den kosmiske orden” er det essensielt at individer bidrar til fellesskapet *før* de tenker på seg selv. Det synes likevel ikke å være noen av mine informanter som kan begrepsfeste hvorfor de engasjerer seg i Buktafestivalen, utover hva de personlig får igjen for det. Også de som uttrykker saksorienterte motiver,

som styrerepresentanten over, begrunner ikke engasjementet sitt utover det de selv får ut av å bidra til *saken*, eller i dette tilfellet Buktafestivalen. Av alle de jeg snakket med var det kun en person som uttrykte seg i klartekst om engasjementet sitt i Buktafestivalen:

”På grunn av veldig forkjærlighet for Bukta.” – Administrasjonsmedlem, Buktafestivalen.

Kjærlighet er et begrep man kjenner og kan relatere til. Når det blir snakket om kjærlighet i denne sammenhengen vet jeg også umiddelbart hva vedkommende mener. Tilsvarende begrep knyttet til individuelle bidrag til fellesskapet finnes ikke. Det vil jeg gå nærmere inn på videre. Altså, hvordan går man fra å identifisere systemet som opprettholdes og reproduseres til å identifisere *hvorfor* det opprettholdes og reproduseres? Mange av mine informanter snakker om Buktafestivalens formål og verdier, og at de mener disse er viktige for deres engasjement. Organisasjonen til Buktafestivalen identifiserer sine egne verdier som *inkluderende, unik, lokal og uavhengig*. Med det menes det at:

Festivalens verdier sier noe om hvem vi er og hvordan vi ønsker å oppfattes. Verdiene er utviklet etter en omfattende prosess i 2010 av staben selv, på bakgrunn av hvordan staben opplever festivalens interne kultur, hva som er viktig for oss og hvordan vi skal oppføre oss ovenfor andre og mot hverandre.
– Utdrag fra Stabshåndboken til Buktafestivalen.

Festivalen, som det sies i sitatet over er *både* organisasjonen til Buktafestivalen internt, og Buktafestivalen som festival utad mot publikum. Verdiene som skal praktiseres internt er altså de samme verdiene som kommuniseres utad. Da folk i organisasjonen ble spurt om hvorfor de engasjerte seg i Buktafestivalen, var det, som jeg var inne på tidligere, få som oppgav motiver som dette. Likevel er det nettopp disse *verdiene* staben bidrar til å opprettholde og reprodusere gjennom sitt engasjement.

7.3 Teori om verdi

David Graeber (2005, s.445) hevder at å begripe individuell motivasjon som ikke er knyttet til verdimaksimering og gevinst har vært et problem innen antropologien siden 1950-tallet. En antropologisk teori om verdi finnes ikke, men Graeber (2005, s.439; 2001, s.1–2) viser at det finnes ulike definisjoner av begrepet verdi, eller ulike teorier om verdi. Man snakke om verdi i sosiologisk forstand. Om hva som er godt, ordentlig og attråverdige for mennesker. Eller man kan snakke om verdi i økonomisk forstand, som i hva man er villig til å betale for en flaske vann eller en liter bensin. Man kan også snakke om verdi i lingvistisk forstand, som meningsfull forskjell. En fullstendig teori om verdi må ifølge Graeber (2005, s.443) ta sikte på å forstå

dynamikken i ethvert transaksjonssystem som en del av et større meningssystem med oppfatninger om hva universet handler om og hva som er verdt å strebe etter innenfor det.

7.3.1 Verdi i sosiologisk forstand

Utdraget fra stabshåndboken til Buktafestivalen ovenfor omhandler verdi i sosiologisk forstand. Det snakker om *hvordan vi skal oppføre oss*, eller hvordan staben til Buktafestivalen ønsker å framstå. Graeber (2001) anser kultur som moralske prosjekter, og verdi som forestillinger, ikke bare om det ønskelige, men også om det som burde være ønskelig. I praktisk liv flyter imidlertid disse aspektene sammen, fordi vi sosialiseres til å ønske det som er ønskelig. Det samme kan sies om motivasjon.

7.3.2 Honorar og økonomisk verdi

Graeber (2001, s.5) hevder at mikroøkonomiske modeller har blitt benyttet for å forklare ikke-vestlige samfunn siden antropologiens begynnelse. Økonomiske modeller kommer også en med det Graeber (2001) kaller, en ekstremt simpel modell for menneskelig natur. Nemlig at mennesker alltid vil forsøke å få det de ønsker gjennom å legge ned minst mulig innsats eller bidrag. Samfunnet er således resultatet av at mennesker gjør nettopp dette. Som Bloch og Parry (1989a) argumenterer for over, finnes det nødvendigvis en sfære eller arena forbeholdt en slik maksimeringstankegang i ethvert samfunn, men at denne sfæren også må være underordnet den langsiktige reproduksjon av samfunnet. Å være stabsmedlem i Buktafestivalen kan nærmest betraktes som et tapsprosjekt, i økonomisk forstand, hvis man regner ut hvor store utgifter hvert stabsmedlem har i forbindelse med sitt engasjement. Å uttrykke at man ønsker et større honorar blir, som jeg har vist, møtt med negative reaksjoner. En økonomisk forklaringsmodell virker derfor ulogisk å bruke i denne sammenheng. Graeber (2001, s.7) påpeker at mens økonomi handler om å forutse hvordan mennesker oppfører seg, handler antropologien om å *forstå* kollektive ulikheter og forskjeller.

7.3.3 Verdi som forskjell

Meningen av et ord blir, i følge Graeber (2001, s.13), omtalt som ordets *verdi* av lingvister. Og viser med det til Ferdinand Saussure, som hevdet at et ords verdi var negativ. I den forstand at verdien eller meningen av ordet rød kun kan forstås i sammenheng med alle de andre fargene, som *ikke* er rød. Mangler man for eksempel et ord for brun eller grønn, vil heller ikke ordet rød være ensbetydende med fargen rød. På denne måten kan rød defineres som fargen som *ikke* er noen av de andre fargene. For å forstå *verdien* av en farge, må man også ha kjennskap til alle de andre fargene (2001, s.13). Graeber (2001, s.13) påpeker at Saussures påstand

hadde stor innvirkning på antropologien, og særlig på fremveksten av strukturalisme som teoretisk retning. Ting får mening gjennom et totalt system. Som betyr at ingenting kan analyseres isolert sett. Spørsmålet som følger er hvordan man kan knytte teori i lingvistisk forstand opp mot de to andre forståelsene av verdi (2001, s.14). Graeber (2001) viser til Sahlins som hevdet at man kan forstå økonomisk verdi som meningsfull forskjell. For så å påpeke at hvis man observerer at to varer har ulik pris, observerer man ikke bare at de er forskjellige, men at den ene er verdt mer enn den andre. Det kan ikke Saussures modell redegjøre for (2001, s.15). For å forstå motiver for menneskelig handling er det essensielt å forstå hvorfor noe evalueres som mer *verdt* eller mer *attråverdig* enn noe annet. Da må man også ha en modell for evaluering. Graeber (2001, s.22) konkluderer med at det fortsatt ikke finnes en konkret teori om verdi, og at de som i dag forsøker å utvikle en i stor grad møter på de samme problemene som jeg har gått gjennom her. Han påpeker også at når en mangler en teori for individuell motivasjon, er det lett å henfalle til økonomisme og teorier om maksimerende individer (Graeber 2001, s.21). Det er nettopp det jeg forsøker å unngå og gjøre.

7.4 Verdi som motiv?

Teori om verdi henger sammen med motivasjon i den forstand at uten en måte å rangere og evaluere verdi på, kan man heller ikke forstå hvorfor noen velger det ene fremfor det andre. Dette er et av David Graebers (2001) hovedpoenger. Økonomiens domene, markedet, er basert på å øke verdi og maksimere profitt. Når en da snakker om verdi i andre sammenhenger enn økonomisk eller monetær verdi, er det enkelt å henfalle til den samme tankegangen. Som jeg har vært inne på over, hevder Bloch og Parry (1989a) at det finnes rom og arenaer for økonomisk og rasjonalistisk adferd, eller individuell tilegning i alle samfunn, men at de er underordnet transaksjoner fra individet til fellesskapet. Som Hart (2005) viser er for eksempel tilføring av ressurser *til* hjemmet ansett som positivt, mens allokering av ressurser *fra* hjemmet ansett som negativt og umoralsk.

Marcel Mauss (1995, s.206) var inne på det noe av samme da han sammenlignet det han kalte en formløs og uegennyttig økonomi som styrte livene til australske klaner og nord-amerikanske indianere med vestlig individuell økonomi. Mauss hevdet at i vestlige samfunn var mennesket ganske nylig blitt et *økonomisk dyr* (Mauss 1995, s.207; Graeber 2014, s.66). I følge Graeber (2014, s.66) forsøker Mauss (1995) å si at mennesker benytter sosiale praksiser til å generalisere over menneskelig natur. Oppfatningen av mennesket som et *økonomisk dyr* blir muliggjort gjennom eksistensen av penger, regnskapsføring og rentekalkulering, som en

benytter for å avsløre *den skjulte sannheten bak alt*. Graeber (2014, s.66) hevder at Mauss (1995) påpeker at penger og verdimaksimering ikke er noe nytt, men har eksistert i tilnærmet alle samfunn, uten at det har utviklet seg til kapitalisme.

Videre viser Graeber (2014) til et av Mauss' (1995) hovedpoeng i *Gaven*: At samfunn har beveget seg fra totale prestasjoner via *potlach* til moderne kommersielle markeder. Graeber (2014, s.66) hevder at Mauss (1995) med det viste til hvilke institusjoner som kunne regnes som *dominante*. Følger man Mauss' (1995) argument om at mennesker benytter sosiale praksiser for å generalisere over menneskelig natur, og forutsetter at dominante institusjoner determinerer sosiale praksiser, må man jo spørre hvilke dominante institusjoner som former oppfatningen av menneskelig natur i moderne vestlige samfunn (Graeber 2014, s.67). Graeber (2014, s.67) hevder at det er kapitalismen som er den dominante institusjonen, og at generaliseringer om menneskelig natur er basert på et kapitalistisk tanke sett. Altså at mennesker fremstår som egennyttige og motivasjon for handlinger er basert på å øke verdi og utbytte.

Det er viktig å understreke at Mauss befant seg, og Graeber befinner seg, langt til venstre i det politiske spektret. Første kapittel av *Toward an Anthropological Theory of Value* (Graeber 2001) oser av forakt for økonomer og økonomisk og liberalistisk tankegang. Det er neppe tilfeldig at Graeber har benyttet nettopp Mauss' akademiske forfatterskap som basis for sine egne teorier. Med den potensielle politiske agendaen i bakhodet, er det likevel verdt å følge Graebers argumentasjon videre. For å oppsummere det jeg har vært inne på over, hevder Graeber at kapitalismen er den dominante institusjonen i moderne vestlige samfunn, og at det dermed er kapitalismen som benyttes til å generalisere om menneskelig natur. Derfor er det også slik at der man mangler en teori om motivasjon, går man ut ifra at det er økonomiske og rasjonelle individer som søker å maksimere *et eller annet*. Går man igjen tilbake til Bloch og Parry (1989a), og deres påstand om at økonomisk og rasjonalistisk adferd hvis hensikt er å tilfredsstille ens egne umiddelbare behov og interesser, tilhører en sfære som er underordnet ulike fellesskap og uegennyttige handlinger. Ser man for seg at egeninteresse er det dominante prinsipp i begge sfærer, altså at reproduksjon av kapitalismen er overordnet individets interesse, er jo det en ganske nedslående tanke. Som Hart (2005) redegjorde for i kapittel 5 er ikke det tilfellet. Kapitalisme er ikke det rådende prinsippet i for eksempel hjemmesfæren, hvor å kreve betaling for arbeid regnes som umoralsk.

I denne avhandlingen er det Buktafestivalen som er fellesskapet. Som jeg har vist tidligere er motivasjon for deltagelse i organisasjonen i stor grad basert på ønsket om å *bidra*. Den moralske evalueringen av motivasjon ligner på Bloch og Parrys (1989a) funn om repro-

duksjon av *den kosmiske orden*. Mitt argument er at man kan se det samme i Buktafestivalen, gjennom at spørsmål om penger og betaling enten skaper negative reaksjoner eller dysses ned. Reaksjonen på at et stabsmedlem ønsker et høyere honorar er ikke bare negativ, den moraliserer også over prinsippet for deltagelse. Det samme kan sies om at det ble spurt om hvor mye de andre *får* (utbetalt). Selv om kapitalismen påvirker hvordan en tenker om menneskelig natur og motivasjon, slik Graeber (2014) hevder, gjør den ikke mennesker til kyniske kalkulerende regnemaskiner, som alltid har noe de vil maksimere. Faktisk kan man se det slik at folkene i organisasjonen til Buktafestivalen anser festivalen og de ringvirkninger den har, som *viktigere* enn hva de får igjen for sitt engasjement. Det vil ikke si at de setter Buktafestivalens interesser foran sine egne til enhver tid, de kan slutte i vervet sitt eller si opp stillingen sin når de ønsker. Det vil derimot si at i den grad man engasjerer seg i Buktafestivalen, så er jobben man gjør med å opprettholde og videreføre festivalen viktigere enn hva man selv får igjen for innsatsen sin.

Spørsmålet som følger et slikt resonnement, blir naturlig nok: hvorfor er det slik? Graeber (2014, s.67) viser til det han hevder er *kjernen* i Mauss' (1995) innsikt, nemlig at ideen av hva samfunnet er, er ofte et amalgam av en rekke ulike, og motstridende prinsipper, som hver for seg tilbyr ulike oppfatninger av hva som er meningen med livet. Med andre ord: mennesker oppfatter samfunnet på ulike måter basert på en rekke ulike forutsetninger, og danner seg en mening om hva som er rett og galt basert på det. Derfor er det for eksempel noen som synes det er givende å drive med frivillig arbeid, mens andre igjen spør "hva får du egentlig igjen for å det?". Graeber (2014, s.67) hevder at denne innsikten er essensiell for å kunne forestille seg en vei ut av kapitalisme. Jeg har ingen revolusjonære ambisjoner, men vil likevel gjengi et av de alternative moralske tankesettene Graeber (2014) redegjør for, nemlig kommunisme. Graeber (2014, s.67–68) definerer kommunisme som et forhold mellom mennesker basert på prinsippet om å *gi etter evne og få etter behov*⁹, og hevder at mennesker som lever etter dette prinsippet mellom hverandre praktiserer hverdagskommunisme. Relasjoner mellom mennesker som står hverandre nær, som venner, ektefeller og familiemedlemmer, som deler og gir til hverandre uten å føre noen form for regnskap praktiserer det Graeber (2014, s.70) kaller hverdagskommunisme. Slike relasjoner behandles som om de er evige, derfor er det heller ikke noe poeng å gjøre opp regnskap. Kommunisme begrenser seg derimot ikke til nære relasjoner, men er også gjeldene i en rekke andre sammenhenger. For eksempel hvis noen spør etter veien eller hvor mye klokken er, og man svarer korrekt uten å forvente

⁹ From each according to their abilities, to each according to their needs. Min oversettelse.

noen form for gjenytelse (Graeber 2014, s.68). Graeber (2007, s.33) hevder også verken egoisme eller altruisme er noe iboende i menneskelig natur, men heller ideer man har om hva menneskelig natur er. Motivasjon er sammensatt av en rekke andre følelser som spiller en rolle i folk liv, som romantikk, solidaritet, sjalusi, skam, etc. Ser man på samfunn uten utviklede markedsinstitusjoner er det ofte vanskelig å finne begreper som kan oversettes til det en snakker om som egeninteresse, eller altruisme (Graeber 2007, s.34).

Det samme kan sies om motivasjon for deltagelse i forbindelse med Buktafestivalen. Selv om motiver kan vektas som mer altruistiske enn egoistiske og omvendt, så oppgir folk i organisasjonen til Buktafestivalen sammensatte motiver og årsaker for deltagelse. Å få noe igjen er en bieffekt av at man *gir* noe først. Graeber (2014) snakker om *å gi etter evne og få etter behov*, men det handler vel så mye om å forholde seg til festivalens behov, basert på oppgaver som må utføres.

7.5 Kapittelkonklusjon

I dette kapitlet har jeg analysert motivasjon og deltagelse i Buktafestivalen. Jeg har vist at i en kontekst hvor fellesskapets behov blir vurdert som viktigst blir også individuell tilegnelse vurdert som umoralsk. Gjennom å se på hvordan Buktafestivalen opprettholdes som et fellesskap skapes også forståelse for hvorfor spørsmål om betaling og honorar møtes med negative reaksjoner og stillhet. Betaling og honorar er underordnet som motivasjon for folk i organisasjonen til Buktafestivalen. I noen tilfeller kan spørsmål om betaling også virke undergravende for fellesskapsfølelse og motivasjon. Den *egentlige* motivasjonen er vanskelig å begrepsfeste. Særlig med tanke på at økonomiske hensyn og personlig tilegnelse ikke er sentrale motivasjonsfaktorer. Flere av organisasjonsdeltagerne jeg snakket med ytret at de engasjerte seg av både egoistiske og altruistiske hensyn. Går man ut i fra Graebers (2007) påstand om at egoisme og altruisme er antagelser man har om menneskelig natur, blir det ulogisk å konseptualisere begrepene som dikotomiske. Med andre ord, en handling kan ha aspekter av både selvisk og uselviskhet ved seg, men det innebærer ikke at den er enten det ene eller det andre. Det viser seg at det også er vanskelig å snakke om individuell motivasjon som ikke er basert på en maksimerende og økonomisk tankegang. Buktafestivalen som fellesskapsprosjekt blir dermed også vanskelig å begrepsfeste og snakke om i vestlig kulturell kontekst.

8 OPPSUMMERING OG KONKLUSJON

I dette siste kapitlet knytter jeg sammen trådene fra tidligere i teksten og diskuterer funn og teori. Gjennom denne avhandlingen har jeg forsøkt å belyse og redegjøre hvorfor spørsmål om betaling ble møtt med negative reaksjoner og stillhet, og hvordan man konseptualiserer motivasjon for frivillig arbeid. Spørsmålene er basert på overraskende hendelser som oppstod i interaksjon jeg observerte under feltarbeidet. De tjente som døråpner for å forstå hvordan organisasjonen til Buktafestivalen fungerte.

8.1 Oppsummering

I første del av avhandlingen redegjorde jeg for Buktafestivalen som festival og som organisasjon. Som festival inngår Buktafestivalen i norsk festivalbransje og forholder seg til norsk og internasjonal musikkindustri. Som jeg viste i innledningen har omveltninger i musikkindustrien ført til endrede vilkår for artister og arrangører. Konsertinntekter står for større deler av inntektsgrunnlaget som fører til at artister krever høyere honorarer fra konsertarrangører. Et delmål for prosjektet mitt var å se på hvordan de som engasjerte seg i Buktafestivalen forholdt seg til denne virkeligheten. Det viste seg derimot at dette ikke var det mest interessante. Buktafestivalen har en solid egenkapital og er relativt uavhengig i økonomisk forstand. Videre viste det seg også at mange av de involverte ikke var særlig opptatt av musikken og det som foregikk på scenen. Det ga med andre ord lite mening å spørre om hvordan organisasjonen forholdt seg til musikkøkonomi.

Analyseprosessen av avhandlingen åpnet seg da jeg valgte å ta tak i to separate hendelser som fant sted i løpet av feltarbeidet. Som jeg var inne på i innledningen er det gjennom det unormale man åpner for refleksjon over det normale (Durkheim 1984, s.291). Hendelsene, som markerte ”brudd” i et ellers udramatisk feltarbeid, ble en døråpner for analysen av empirien. I det ene tilfellet dreide det seg om at et av stabsmedlemmene var misfornøyd med honoraret sitt og tok dette opp med et administrasjonsmedlem i forbindelse med et arrangement for organisasjonen til Buktafestivalen. Reaksjonen fra administrasjonsmedlemmet var sterkt negativ og ble uttrykt til meg både samme kveld og ved en senere anledning. Det andre tilfellet skjedde i forbindelse med et møte hvor en av gruppelederne spurte de andre hvor mye de fikk i honorar. Spørsmålet ble etterfulgt av en stillhet som ble brutt da møtelederen bestemte at man skulle gå videre på agendaen. Det som er felles for disse hendelsene er at i begge tilfelle-

ne handlet det om honorering. Erfaringene jeg hadde gjort meg til da var preget av at organisasjonen til Buktafestivalen vektla fellesskap, likhet og samarbeid. Sett i forhold til det stod hendelsene beskrevet over i sterk kontrast. Økonomi er en sentral del av å drive en musikkfestival hvor man booker artister for å få publikum til å kjøpe billetter og legge igjen penger mens de er på festivalen. Buktafestivalen tjener blant annet penger på å selge øl og samarbeidspartnere tjener penger på å selge mat til publikum. Selv om Buktafestivalen har som formål å skape gode opplevelser og tilrettelegge for utviklingen av det nordnorsk rockemiljøet, er festivalen drevet av et kommersielt prinsipp¹⁰. Med det i tankene virker det paradoksal at spørsmål om honorering av staben skaper så sterke reaksjoner.

For å finne ut av hvorfor det er slik gikk jeg til økonomisk antropologisk teori for et analytisk og teoretisk rammeverk å se empirien min ut ifra. For å forstå hvordan en kommersiell virksomhet kan tuftes på frivillig arbeid brukte jeg begrepet om økonomiske sfærer. I Buktafestivalen kan man identifisere to separate sfærer med ulik dynamikk og motivasjon. I den økonomiske sfæren foregår den kommersielle virksomheten til Buktafestivalen. Virksomheten knyttet til artistbookinger, samarbeidspartnere og monetære transaksjoner inngår der. I den andre, frivillige sfæren inngår staben og de frivillige som arbeider under gjennomføringen av Buktafestivalen. Det foregår få monetære transaksjoner i den frivillige sfæren. Staben til Buktafestivalen mottar et honorar for å dekke eventuelle utgifter de har i forbindelse med Buktafestivalen, men det er ikke snakk om noen form for lønn. I stedet mottar de goder i form av felles turer og arrangementer. Jeg viste også hvordan ulike deler av organisasjonen forholdt seg til de ulike sfærene. Mens staben i stor grad kun trenger å forholde seg til det som foregår i den frivillige sfæren, forholder administrasjonen og styret seg til det som foregår i den økonomiske. At stabsmedlemmer stiller spørsmål ved økonomi kan virke utfordrende på den frivillige sfæren, hvor penger ikke inngår.

Videre viste jeg hvordan det oppstår fellesskap internt i organisasjonen til Buktafestivalen gjennom blant annet stabstur og festivalgjennomføring. Gjennom Vered Amits (2012) begrep om *consociation* og Victor Turners (1969) begrep om *communitas* redegjorde jeg for ulike former for fellesskap. Blant deltakere i organisasjonen til Buktafestivalen skapes fellesskap gjennom deltagelse på felles arrangementer og under gjennomføringen av festivalen. Jeg viste at selv blant nåværende og tidligere stabsmedlemmer i Buktafestivalen oppstod det samfølelse gjennom deling av narrativ fra tidligere stabsturer. Under gjennomføringen av Buktafestivalen går hele organisasjonen inn i en slags liminalfase i kraft av at de trer ut av sine dag-

¹⁰ Sett i forhold til gratisfestivaler og -konserter som har kulturformidling som formål.

lige virker og inn i roller basert på arbeidsoppgaver. I denne fasen understrekes likheten i organisasjonen ytterligere. I en kontekst hvor det sosiale aspektet er så sentralt kan det virke ødeleggende å trekke inn penger og betaling. Da betaling ikke bare forårsaker ulikhet, men også symboliserer en helt annen form for motivasjon enn den folk i organisasjonen til Buktafestivalen er drevet av.

I den siste delen av analysen forsøker jeg å knytte de to foregående delen sammen. Gjennom Bloch og Parrys (1989a) teori om kortsiktige og langsiktige transaksjoner kan man vurdere motiver for deltagelse som enten basert på egeninteresse eller fellesskapets interesse. De hevder at det i ethvert samfunnssystem eksisterer domener som er tilegnet individuell tilegnelse, men at slike *kortsiktige* transaksjoner i alle eksemplene referert til i boken er vurdert som moralsk underlegne i forhold til *langsiktige* transaksjoner som bidrar til opprettholdelsen og videreføringen av den kosmiske orden. Ut fra et slikt perspektiv er Buktafestivalen som ”den kosmiske orden”. Motivasjon knyttet til opprettholdelsen og videreføringen av festivalen skulle være moralsk overordnet motivasjon basert på egen vinning. Et slikt perspektiv er i tråd med mine funn i denne avhandlingen. Videre er det et funn at motivasjon for bidrag til fellesskapet er vanskelig å begrepsfeste hvis man ikke skal henfalle til økonomiske termer som verdimaksimering og egen nytte. David Graeber (2001) hevder at det er et gjennomgående problem i sosialantropologien at fellesskapsorienterte perspektiver ikke kan redegjøre for individuell motivasjon og at man derfor henfaller til økonomisme. For det første fordi økonomien tilbyr et system for rangering av verdi, men også fordi kapitalismen som dominant institusjon i vestlige samfunn påvirker hvordan man reflekterer over menneskelig natur. Dette betyr at motivasjon som ikke er basert på individuell vinning er problematisk å begrepsfeste både emisk og etisk.

8.2 Konklusjon

At individuell motivasjon er vanskelig å begrepsfeste er påfallende i min empiri. Motivasjon uttrykkes oftest gjennom å vise til hva man får igjen for innsatsen sin, men også som et ønske om å bidra til noe, eller som ønsket om å være med på noe. ”Noe” i dette tilfellet er arrangementen og ringvirkningene av Buktafestivalen. At man får *noe* igjen for innsatsen sin reflekteres ikke i økonomisk gevinst, da staben til Buktafestivalen ikke mottar lønn for innsatsen sin. Spørsmål om økonomisk gevinst blir avvist, enten gjennom stillhet eller negative reaksjoner. Å uttrykke at man følte seg *underbetalt* fremstod som taktløst, kanskje særlig fordi utsagnet kom i forbindelse med et arrangement hvis effekt var å skape fellesskap internt i organisasjo-

nen. Utsagnet representerte en anomali og reaksjonen på det kan tolkes dit at uttrykk for motivasjon basert på *gevinst* ikke er akseptert i organisasjonen til Buktafestivalen. I hvert fall ikke i den frivillige sfæren. For at Buktafestivalen skal bli arrangert er organisasjonen avhengig av både kommersielle og frivillige kontrakter. Altså må festivalen inngå rene kommersielle avtaler med samarbeidspartnere og booking-agenter, samtidig som de engasjerer frivillige på dugnadsbasis. De kommersielle avtalene er ikke en del av den frivillige driften, som i praksis opprettholder festivalen. Det betyr ikke at det frivillige arbeidet *utnyttes* for å kunne drive mer økonomisk. Snarere kan man se på det andre veien. Frivilligheten var selve utgangspunktet for Buktafestivalen. Flere av de økonomiske avtalene med samarbeidspartnere dreier seg også om hva de kan bidra med til de frivillige¹¹.

Graeber (2014) snakker om *å gi etter evne og å få etter behov*. I organisasjonen til Buktafestivalen er det min erfaring at staben gir etter evne og forholder seg til festivalens behov. Da sikter jeg til Buktafestivalens behov basert på hvilke arbeidsoppgaver som må utføres. Der bidrar staben på det nivået de kan. De spør ikke først og fremst hva de kan få igjen for noe, men hva de kan bidra med. Som Bloch og Parry (1989a) viser, og som samsvarer med mine funn, er transaksjoner knyttet til å opprettholde og videreføre fellesskap vurdert som moralsk overordnet transaksjoner knyttet til personlig gevinst. Å uttrykke at man ønsker et utbytte fra fellesskapet skaper moralske fordømmelser. Reaksjonen til administrasjonsmedlemmet på utsagnet om underbetaling var så sterk at den ikke bare ble uttrykt der og da, men vedkommende tok det også opp ved en senere anledning for å uttrykke den samme frustrasjonen. Det var en moralsk fordømmelse, ikke bare av selve utsagnet, men av stabsmedlemmets motiver for deltagelse. Hvis Buktafestivalen opprettholdes av at den engasjerer mennesker som ønsker å *gi*, er deltagelse på bakgrunn av ønsket om å *få* direkte destruktivt.

Marianne Lien (2001, s.97) skriver om gavebytte i Båtsfjord og at å få en gave ikke nødvendigvis fordrer en gjenytelse. Gaver, som gjerne består av egenproduserte eller selvskaffede matvarer, utveksles på prinsippet om å gi etter evne og motiveres av mottakers behov. Det vil si, man må være i stand til å verdsette gaven man får, og det stilles ikke krav til å gi noe tilbake (Lien 2001, s.97). Liens (2001) empiri samsvarer med Graebers (2014) begrep om hverdagskommunisme. Man gir basert på muligheten man har til å dekke andres behov. Buktafestivalen ble opprinnelig startet av folk som mente at det ikke skjedde noe i Tromsø om sommeren og ville gjøre noe med det. Gjennom å arrangere festival oppstår det nye behov

¹¹ For eksempel er det Lerøy Aurora som står for maten til de frivillige under gjennomføringen av Buktafestivalen. De serverer varm mat mellom 15:00 og 21:00 hver dag.

og man får inn nye folk for å dekke de. Å jobbe frivillig på det nivået staben til Buktafestivalen gjør handler altså også om å dekke festivalens behov. I det de gjør det spør de ikke om hva *de får igjen* for arbeidet. Organisasjonen til Buktafestivalen baserer seg med andre ord på at mennesker kommer sammen for å skape noe som er *større en de selv*. Og gjennom å gjøre det gir de også av seg selv. Daniel Miller (2005, s.18) kaller det for *acts of love* når husmødre handler for å dekke sin families behov. I hjemmet kan man snakke om kjærlighet som motivasjon for uselviske handlinger, men som jeg har vist handler det for noen også om *forkjærlighet* for Buktafestivalen. Uselvisk motivasjon kan være vanskelig å begrepsfeste, og begrepet om kjærlighet gjelder nok ikke for alle når det kommer til Buktafestivalen. Det er generelt sett vanskelig å *avsløre* hvilke motiver folk har når de helt åpenbart ikke er drevet av økonomisk gevinst og ønsket om å maksimere et eller annet. Mennesker er komplekse og motivasjonen de har for å delta i fellesskap er minst like sammensatt. Dette er derimot ikke poenget her.

Poenget er at Buktafestivalen er anti-struktur, men organiseringen av festivalen varer lengre enn selve gjennomføringen. Arrangementer som stabturen og kickoff-turen til Grøt-fjord og selve gjennomføringen av Buktafestivalen river opp i strukturene som ellers omfatter festivalen og skaper egalitære rom. Det er nettopp dette som er ”modellen”. Gjennom å skape øyeblikk hvor struktur viskes ut skaper man også sterke opplevelser. Rock er anti-struktur, fordi det skaper slike øyeblikk. Som da Sivert Høyem stjal årgangsvinen til Iggy Pop. Eller som da Iggy og Nick Cave sto på scenen i Telegrafbukta med TUIL¹²-skjerf rundt halsen. Organisasjonen til Buktafestivalen *skaper* faktisk slike øyeblikk. Felles skaper de mektige opplevelser, ikke bare for seg selv, men først og fremst for andre. Å beskrive følelsen det gir har vist seg vanskelig. Snakk om penger og betaling blir underordnet i en slik sammenheng og de som tar opp tema viser nærmest at de ikke har skjont hva Buktafestivalen handler om. For å sitere en av mine forgjengere med lang fartstid i organisasjonen, som kort og godt sier: Fatt det!

¹² Tromsdalen ungdoms- og idrettslag.

KILDEHENVISNINGER

- Amit, V. & Rapport, N., 2012. *Community, Cosmopolitanism and the Problem of Human Commonality*, London: Pluto Press.
- Barth, F., 2004. Økonomiske sfærer i Darfur. I *Manifestasjon og prosess*. Oslo: Universitetsforlaget, s. 46–65.
- Bjerkøe, R. & Sørbo, A., 2010. *The Norwegian Music Industry in the Age of Digitalization*. BI - Norwegian School of Management.
- Bloch, M. & Parry, J., 1989a. Introduction: Money and the morality of exchange. I M. Bloch & J. Parry, red. *Money and the morality of exchange*. Cambridge: Cambridge University Press, s. 1–32.
- Bloch, M. & Parry, J. red., 1989b. *Money and the morality of exchange*, Cambridge: Cambridge University Press.
- Bohannan, P., 1955. Some Principles of Exchange and Investment among the Tiv. *American Anthropologist*, 57(1), s.60–70.
- Bohannan, P., 1959. The Impact of Money on an African Subsistence Economy. *The Journal of Economic History*, 19(04), s.491–503.
- Douglas, M., 1997. *Rent og urent 1997*. utg., Oslo: Pax Forlag.
- Durkheim, E., 1984. *The Division of Labour in Society*, Hampshire and London: Macmillan Education.
- Dyck, N., 2002. «Have you been to Hayward Field?» Children's sport and the construction of community in suburban Canada. I V. Amit, red. *Realizing Community: Concepts, Social Relationships & Sentiments*. London and New York: Routledge, s. 105–123.
- Falassi, A., 1987. Festival: Definition and Morphology. I A. Falassi, red. *Time Out of Time: Essays on the Festival*. Albuquerque: University of New Mexico Press, s. 1–10.
- Fangen, K., 2004. *Deltagende Observasjon 2*. utg., Bergen: Fagbokforlaget.
- Van Gennep, A., 1960. *Rites of passage*, London: Routledge & Kegan Paul.
- Goffman, E., 2014. *Vårt rollespill til daglig: en studie i hverdagslivets dramatik*, Oslo: Pax Forlag.
- Graeber, D., 2007. ARMY OF ALTRUISTS On the alienated right to do good. *Harper's Magazine*, 314(1880), s.31.

- Graeber, D., 2014. On the moral grounds of economic relations: A Maussian approach. *Journal of Classical Sociology*, 14(1), s.65–77.
- Graeber, D., 2001. *Toward an Anthropological Theory of Values - The False Coin of Our Own Dreams*, New York: Palgrave.
- Graeber, D., 2005. Value: anthropological theories of value. I J. G. Carrier, red. *A Handbook of Economic Anthropology*. Cheltenham: Edward Elgar Publishing Limited, s. 439–454.
- Hart, K., 2005. Money: one anthropologist's view. I J. G. Carrier, red. *A Handbook of Economic Anthropology*. Cheltenham: Edward Elgar Publishing Limited, s. 160–175.
- Hirsch, E. & Gellner, D.N., 2001. Introduction: Ethnography of Organizations and Organizations of Ethnography. I E. Hirsch & D. N. Gellner, red. *Inside Organizations - Anthropologists at Work*. Oxford: Berg, s. 1–15.
- Jangås, L., 2008. *Bukta - 5 år med rock*, Tromsø: Bukta - Tromsø Open Air Festival.
- Jankowiak, W. & White, C.T., 1999. Carnival on the Clipboard: An Ethnological Study of New Orleans Mardi Gras. *Ethnology*, 38(4), s.335–349.
- Jenkins, R., 2008. *Social Identity* P. Hamilton, red., London and New York: Routledge.
- Kavli, H., Lorvik Nilsen, Ø. & Sjøvold, J.M., 2015. *Musikk i tall 2013*, Oslo.
- Krueger, A.B., 2005. The Economics of Real Superstars: The Market for Rock Concerts in the Material World. *Journal of Labor Economics*, 23(1), s.1–30.
- Lien, M.E., 2001. Likhet og verdighet. Gavebytter og integrasjon i Båtsfjord. I H. Lidén, M. E. Lien, & H. Vike, red. *Likhetens Paradokser. Antropologiske undersøkelser i det moderne Norge*. Oslo: Universitetsforlaget, s. 86–109.
- Mauss, M., 1995. *Gaven: utvekslingens form og årsak i arkaiske samfunn*, Oslo: Cappelen Akademisk Forlag AS.
- Meyhoff, K.W., Krohn, C.W. & Sjøvold, J.M., 2014. *Musikk i tall 2012*, Oslo.
- Miller, D., 2005. *A Theory of Shopping*, Cambridge: Polity Press.
- Nielsen, F.S., 1996. *Nærmere kommer du ikke*, Bergen: Fagbokforlaget.
- Nordgård, D., 2013. Norske festivaler og en musikkbransje i omveltning. I A. Tjora, red. *Festival! Mellom rolp, kultur og næring*. Oslo: Cappelen Damm Akademisk, s. 53–69.
- Paulgaard, G., 1997. Feltarbeid i egen kultur - innenfra, utenfra eller begge deler? I E. Fossåskaret, O. L. Fuglestad, & T. H. Aase, red. *Metodisk feltarbeid - Produksjon og tolkning av kvalitative data*. Oslo: Universitetsforlaget, s. 70–93.

- Rabinow, P., 2007. *Reflections on Fieldwork in Morocco*, Berkeley and Los Angeles: University of California Press.
- Sillitoe, P., 2006. Why spheres of exchange? *Ethnology*, 45(1), s.1–23.
- Spradley, J.P., 1980. *Participant Observation*, Wadsworth: Cengage Learning.
- Turner, V., 1974. *Dramas, Fields and Metaphors: Symbolic Action in Human Society*, Ithaca and London: Cornell University Press.
- Turner, V., 1969. *The Ritual Process: Structure and Anti-Structure*, London: Routledge & Kegan Paul.
- Vike, H., 2001. Anonymitet og offentlighet. *Norsk Antropologisk Tidsskrift*, 12(1-2), s.76–84.
- Wadel, C., 1991. *Feltarbeid i egen kultur - en innføring i kvalitativt orientert samfunnsforskning*, Flekkefjord: SEEK AS.
- Wikan, U., 1992. Beyond the Words: The Power of Resonance. *American Ethnologist*, 19(3), s.460–482.
- Wolf, E.R., 2013. Kinship, Friendship, and Patron-Client Relations in Complex Societies. I M. Banton, red. *Social Anthropology of Complex Societies*. Florence: Routledge, s. 1–22.
- Wollebæk, D. & Sivesind, K.H., 2010. *Fra folkebevegelse til filantropi? Frivillig innsats i Norge 1997 - 2009*,